

Министерство образования и науки Украины
Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»
Факультет международного образования

Тезисы

международной научно-методической конференции

**"Обучение иностранных студентов в высшей школе:
традиции и перспективы"**

посвященной 45-летию
создания Подготовительного факультета
для иностранных граждан НТУ «ХПИ»

31 мая 2018 г.

г. Харьков

Обучение иностранных студентов в высшей школе: традиции и перспективы:
Тезисы междунар. науч.-метод. конф. – Х.: НТУ "ХПИ", 2018. – 76 с.

Организационный комитет

Председатель

Ректор: Сокол Евгений Иванович

Заместители председателя

Проректор: Хрипунов Геннадий Семенович

Декан ФМО: Кудий Дмитрий Анатолиевич

Зам. декана: Гаврылюк Юрий Романович

Члены оргкомитета

Зав. каф.: Лапузина Елена Николаевна

Зав. каф.: Снегурова Татьяна Алексеевна

Проф.: Нагайцева Нина Ивановна

Ответственный секретарь

Инженер: Романова Елена Анатольевна

СЕКЦИЯ №1
РУССКИЙ ЯЗЫК КАК ИНОСТРАННЫЙ (РКИ) И МЕТОДИКА ЕГО
ПРЕПОДАВАНИЯ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМЦІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Бабай Л.В. Україна, Харків
Національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

Вимоги сучасного суспільства це – новий зміст та мета освіти. Професійна підготовка іноземних фахівців різного профілю вимагає досконалого володіння українською мовою як важливим компонентом освіти. Вища освіта зорієнтована на всебічний розвиток мовної особистості студентів, посилення зв'язку змісту навчання з майбутньою професійною діяльністю. Проблема мовної підготовки іноземних студентів вимагає від викладачів гуманітарних кафедр сприйняття та адаптації світової практики мовної освіти, яка б давала змогу формувати в студентів навички мовленнєвої взаємодії у підготовці до їхньої майбутньої професії. Навчання іноземних студентів вимагає від викладачів нових знань та нових методів і прийомів навчання. Навчальний процес у сучасних умовах вимагає якісного інформаційно методичного супроводу, до якого належать також навчальні програми, плани, підручники, посібники тощо, – ефективні засоби, що не лише сприятимуть активному засвоєнню інформації, але й посилять її достовірність, науковість, забезпечать розвиток вторинної мовної особистості студентів.

Після здобуття Україною незалежності в українських вишах збільшилась кількість іноземних студентів, які потребують знань провідних дисциплін. Це сприяло тому що серед іноземців підвищився попит на знання з української мови. Із збільшенням потоку студентів діяльність лінгводидактичної науки розширюється. Важливим є пошук нової методики викладання для швидкого та ефективного засвоєння знань з української мови. Нова методика повинна сприяти поповненню словникового запасу у студентів та сприяти підвищенню мотивації вивчення мови, забезпечувати комунікативні потреби студентів у побутовій, навчально-професійній, соціально-культурній і навчально-науковій сферах та сприятимуть формуванню комунікативної компетентності, становленню мовної особистості майбутнього фахівця. Для якісного вивчення мови потрібні нові програми, підручники та посібники, які б задовольнили європейські вимоги із знання мов. Необхідність оптимізації навчання іноземців мови, відповідно до Концепції мовної підготовки іноземних громадян, вимагає співвіднесення чинних програм з української мови із загальноєвропейськими компетенціями володіння іноземними мовами Common European Framework of Reference – CEFR [4]. Питання про недостатню кількість методичних матеріалів стоїть на порядку денному в науковців та методистів. Особливої уваги за-

слуговуюють труднощі які виникають у викладачів під час вивчення мови іноземцями. Ще однією проблемою при вивченні української мови іноземцями є явище білінгвізму. Лінгводидакти І.Жовтоніжко та Т.Єфімова дійшли висновків, що найтипівішим явищем для іноземців є «скрутне становище», у яке ті потрапляють. Проблема двомовності для іноземців дуже актуальна. Обираючи російську мову для навчання студенти не потребують вивчення української, проте ведення офіційної документації вимагає використання української мови. У процесі формування комунікативних умінь студент повинен навчитися вибирати мовні засоби відповідно до стилю, типу і жанру мовлення з урахуванням ситуації спілкування, дотримання мовленнєвого етикету та культури спілкування. Формування мовної компетентності, а саме знань про систему української мови, які є основою для правильного уявлення про мовну картину світу, усвідомлення структурної єдності мови, опанування її граматичними засобами, що є необхідною умовою оволодіння літературним мовленням сучасної української мови. Формування соціокультурної компетентності іноземця у процесі вивчення української мови як іноземної шляхом створення та розвитку інтересу до України, українського народу, його історичного минулого та сучасного життя, ознайомлення зі звичаями і традиціями, духовними скарбами і видатними постатями, із загальнолюдськими моральними нормами.

Усі ці проблеми потребують негайного розв'язання і необхідності створення нових технологій навчання української мови для задоволення освітніх проблем іноземних студентів.

Література

1. Жовтоніжко І.М., Єфімова Т.А. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: Зб. наук. праць.– Харків: Константа С. 142-149

2. Пальчикова О.О. Проблеми навчання української мови в іншомовній аудиторії / О.О. Пальчикова // Science and education a new dimension. Pedagogy and Psychology. [Editors: Vámos X.; Barkáts J.; Kotis L.] – BUDAPEST, 2013. – Vol. 9. – Pp. 109–112.

3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання/наук. ред. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт. – 273с.

4. Мазурик Д. Способи визначення рівня володіння українською мовою як іноземною / Д. Мазурик // Вісник Львівського університету. – Серія філологічна. – Л., 2006. – Вип. 38. – Ч. II. – С. 111–115.

СЦЕНИЧЕСКИЕ ПОСТАНОВКИ НА ПОДГОТОВИТЕЛЬНОМ ФАКУЛЬТЕТЕ – ОДНА ИЗ ФОРМ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ С ИНОСТРАННЫМИ СТУДЕНТАМИ

Виктор О.М., г. Харьков, Украина
Национальный технический университет «ХПИ»

Не нуждается в доказательстве тезис о том, что полноценное, эффектив-

ное изучение иностранного языка невозможно без глубокого погружения в соответствующую культурную среду, без понимания актуальных для определённого национального менталитета реалий. В этой связи важно упомянуть теорию А.Н. Леонтьева о формировании личности и её мышления в процессе "присвоения" культуры общества.

Иностранцами учащимися факультета международного образования НТУ "ХПИ" очень трудно за несколько месяцев освоить русский язык (учитывая поздние заезды в нашу страну). Однозначно, успешное освоение русского языка зависит не только от правильно организованных и продуктивных учебных занятий, но и от целенаправленной и планомерной внеаудиторной работы.

Формы внеаудиторной работы на факультете разнообразны: экскурсии, организация круглых столов с подготовкой и обсуждением различной научной тематики, уроков-концертов, фестивалей, студенческих конференций, участие в сценических постановках, просмотр кинофильмов.

Очевиден постулат о том, что участие в сценических постановках, попытка адекватно передать характер героев и суть сюжетных ситуаций через текст на русском языке – мощный стимул к развитию языковых, коммуникативных умений иностранного учащегося.

"Театральный метод" обучения русскому языку прекрасно зарекомендовал себя на концертах нашего факультета: новогоднем, знакомстве со странами факультетов, выпускном "Мы уже говорим по-русски". На суд зрителей могут быть представлены сценические постановки различного рода. Это такие мини-спектакли, как "Дама сдавала в багаж", "Дом, который построил Джек" С. Маршака, "Случай на вокзале" П. Когана, басня Крылова "Стрекоза и Муравей", театрализация песен. Более объёмные сценические формы – это "Теремок", "Репка", что знакомит студентов с фольклорными текстами-сказками. А это в свою очередь служит уникальным источником изучения национального языкового сознания, национальной картины мира и т.д. Все сценические постановки "Теремок", "Репка", "Муха-Цокотуха" К. Чуковского творчески и удачно дополнены стихотворными репликами, новыми персонажами и музыкальными номерами. И в таком виде представляют собой полноценный костюмированный спектакль-мюзикл.

Оценивая свой сценический опыт, студенты-артисты чётко осознают личный языковой прогресс, как результат участия в творческой деятельности всей команды спектакля. А мы, преподаватели позитивно оцениваем факт стимуляции коммуникативных речевых навыков в ходе подготовки и непосредственной демонстрации спектаклей.

ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ РЕЧЕВОМУ ОБЩЕНИЮ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РКИ

Гайворонская В.В., г. Харьков, Украина
Национальный технический университет «ХПИ»

Речевое общение – это обмен текстами, порождение и восприятие текстов. Основная цель овладения иностранным языком – это умение порождать тексты, максимально корректные с точки зрения норм, принятых в данном лингвосоциокультурном окружении, и умение адекватно понимать тексты на данном языке. Текст на занятиях по РКИ выступает почти всегда организующим началом. Чтобы понять текст, необходимо знание использованной в ней грамматики. Методически правильным будет предлагать учащимся тексты, содержащие известные им грамматические формы и конструкции, которые они смогут использовать как опоры для понимания текста, так и для воспроизведения его. Необходимо также объяснение лексического наполнения грамматических конструкций. В процессе этой работы учащиеся могут использовать имеющиеся у них языковые знания и приобретать новые. При чтении текста, работы с ним происходит активная речевая деятельность студентов, совершенствуются навыки аналитического чтения. На занятиях происходит постоянная практика во всех видах речевой деятельности: чтении, говорении, аудировании, письме.

Такой жанр художественного произведения, как рассказ, наиболее подходит для работы на занятиях по РКИ. Для работы в аудитории нами был выбран рассказ А.П. Чехова "Житейская мелочь" [1].

Работа над текстом включала следующие этапы:

I. Информация преподавателя об авторе и его творчестве.

II. Предтекстовая работа с лексикой.

III. Чтение рассказа студентами в аудитории.

IV. Проверка понимания содержания текста: 1. В рассказе много диалогов и описаний эмоционального состояния персонажей, благодаря которым хорошо раскрыты их характеры. Какими средствами этого достигает автор? 2. Дайте краткие характеристики героям произведения. 3. Представьте, что могло произойти с персонажами в дальнейшем. Расскажите об этом. 4. Дайте ваше название рассказу и обоснуйте его. 5. Домашнее задание. Нарисуйте рисунок-ассоциацию, рисунок-впечатление от прочитанного рассказа. Объясните, что вы нарисовали и почему. Во время выполнения этого задания у студентов рождается самостоятельное суждение, происходит выход в свободную коммуникацию, сначала в виде ответов на вопросы, а затем и в виде монолога.

Нам представляется, что основными задачами преподавателя при работе с художественными текстами являются формирование речевых умений: 1) умение содержание произведения передать своими словами; 2) умение сформулировать самостоятельно суждение о персонажах, произведении, основной идеи.

Литература

1. Сборник текстов для занятий по русскому языку как иностранному на подготовительном факультете. – Харьков, 1993. – С. 32–36.

МОВНИЙ КЛУБ «ДІАЛОГ» ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ З МЕТОЮ ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Бурхливі соціальні процеси сьогодення є доволі неоднозначними та суперечливими, а тому проблема дослідження толерантності як запоруки психологічного здоров'я та сталого розвитку суспільства широко вивчається фахівцями – представниками різних галузей гуманітарних наук з багатьох країн світу. Тематика, рівні та аспекти вивчення проявів толерантності зумовлюють наявність її різноманітних інтерпретацій, які намагаються розкрити багатовимірність і діалектику змістовного наповнення цього поняття.

Процеси глобалізації та діаметральна їм глокалізація (автаркія) породжують низку проблем, пов'язаних із труднощами, що супроводжують будь-яку взаємодію між особистостями, які належать до різних соціально-культурних просторів. Найбільш актуальними сьогодні стали проблеми, що знайшли своє відображення в проявах інтолерантності до людей, які спілкуються іншою мовою або тих, хто має інші релігійні погляди, світогляд чи цінності. У будь-якому суспільстві сьогодні спостерігається значне соціально-економічне та культурно-релігійне розшарування людей за професійними, економічними, мовними, етнічними ознаками, тобто розподіл на «своїх» і «чужих». Кожна спільнота має свої цінності, свій образ життя, свої переконання. Аналізуючи культурну спадщину нашого народу, що ґрунтується на «філософії серця», зазначимо, що в більшості громадян України поняття «толерантність» корелює з категоріями взаємоповаги та мирного співіснування в одній країні представників різних етнічних і соціальних груп.

Головною запорукою процвітання нашої держави є формування гуманності, толерантності та доброзичливості в молодого покоління та мігрантів з метою їх інтеграції до українського соціально-культурного простору. Для досягнення цієї мети формування толерантності повинно бути інкорпоровано у вигляді змістовних модулів до освітніх програм для школярів, студентів та мігрантів, бо саме освіта має великий вплив на формування особистості. Толерантна чи інтолерантна поведінка характерна не тільки для окремих особистостей, а й для окремих соціальних груп. Тому в системі освіти, яка відіграє роль основного інтегрувального фактору, важливими компонентами є світогляд і модель поведінки самих викладачів. У оточенні толерантного колективу викладачів, якому властива атмосфера доброзичливості, уважного ставлення до колег і студентів, стає можливою гармонійна соціокультурна інтеграція та оптимальна підготовка особистості до безконфліктного й толерантного спілкування.

Протягом останнього десятиріччя ідеї гуманізації освіти все більше фокусуються навколо особистісно-орієнтованого підходу до змісту освіти. Такий підхід забезпечує свободу вибору змісту освіти з метою задоволення освітніх, духовних, культурних і життєвих потреб особистості, яка розвивається, гуманне ставлення до неї, становлення її індивідуальності й можливості самореалізації в культурно-освітньому просторі.

Особистісно-орієнтований зміст освіти спрямований на розвиток цілісної людини: її природних особливостей (здоров'я, здібностей мислити, відчувати,

діяти); його соціальних властивостей (толерантності) та властивостей суб'єкта культури (свободи, гуманності, духовності, творчості). Розвиток природних, соціальних і культурних аспектів формування особистості здійснюється в контексті змісту освіти, що має загальнолюдську, національну й регіональну цінність. Тому метою сучасної освіти є розвиток тих властивостей особистості, які потрібні їй та суспільству для її інкорпорації та/або інтеграції (у випадку іноземців чи представників діаспор) до соціально-культурного середовища для залучення її до суспільно корисної діяльності. Така мета освіти визначає ставлення до знань, умінь і навичок як до засобів досягнення повноцінного, гармонійного розвитку емоційної, розумової, ціннісної, вольової та фізичної сторін людини. Отримання якісної освіти та знань, вмінь, формування толерантності й розвиток комунікативних навичок необхідні кожній людині для досягнення успіху в житті та збереження власної ідентичності й культури свого народу.

У рамках низки заходів, спрямованих на забезпечення якості освітньої діяльності в НТУ «ХПІ», за підтримки ректорату 24 листопада 2017 року було засновано мовний клуб «Діалог». Ідея створення мовного клубу належить Гарник Людмилі, доценту кафедри комерційної, торгівельної та підприємницької діяльності Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту й міжнародного бізнесу, та Снігуровій Ірині, старшому викладачу кафедри української, російської мов і прикладної лінгвістики факультету міжнародної освіти. Мета клубу - проведення зустрічей викладачів, студентів та аспірантів нашого університету у форматі мовного клубу для: формування та поглиблення мовних компетенцій (спілкування англійською та українською мовами); сприяння адаптації та інтеграції студентів і аспірантів до соціально-культурного середовища НТУ «ХПІ», а також формування в них навичок міжкультурного толерантного спілкування; проведення профорієнтаційної роботи зі студентами факультету міжнародної освіти. Під час зустрічей у рамках мовного клубу «Діалог» проходить обговорення цікавих для молоді тем, пов'язаних з історією та культурно-науковою спадщиною нашого університету, а також філософсько-психологічними й культурно-соціальними аспектами толерантного спілкування, а також планування майбутньої кар'єри. Зустрічі мовного клубу «Діалог» проходять у форматі круглих столів, тренінгів та лекцій для студентів, аспірантів та іноземців, які навчаються в НТУ «ХПІ», на волонтерських засадах за участю викладачів, провідних науковців, студентів та аспірантів за підтримки їх викладачів.

Література

1. Culter A. Leadership psychology: How the best leaders inspire their people / A. Culter. – London: Cogan Page, 2014. – 283 p.

УКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Гомон А. М., Україна, Харків
Національний технічний університет «ХПІ»

Незважаючи на економічні та соціальні труднощі, які переживає наше суспільство, Україна з кожним роком усе більше утверджується на геополітичній карті світу, поступово інтегрується у європейські та світові структури, стає відкритим суспільством, рівноправним членом міжнародного співтовариства. Щороку все більше громадян інших країн бажають вивчати українську мову та отримати в Україні вищу освіту саме українською мовою. Саме з цього погляду «Українська мова як іноземна» в колі інших навчальних дисциплін підготовчого циклу має великий освітній та виховний потенціал.

Вивчення будь-якої іноземної мови передбачає застосування її у пізнавальній та практичній діяльності: осягнення духу, культури, психології, способу мислення народу – носія мови. Досягнення даної мети вимагає врахування принципів добору інформаційного матеріалу та пошуків результативних педагогічних технологій. Одним із підходів у викладанні іноземної мови є лінгвокраїнознавчий [1; 2; 4; 5]. Він дає можливість використовувати фактичний матеріал у широкому полікультурному плані, що виступає важливим засобом пробудження у студентів-іноземців поваги та толерантного ставлення до духовного світу іншого народу, а також є потужним джерелом пізнання духовних цінностей українців.

Українознавча тематика охоплює широкий пласт історії, культури, мови, звичаїв та традицій українського народу і повинна бути невід'ємною частиною навчальної програми дисципліни «Українська мова як іноземна». Використання українознавчого матеріалу передбачає дотримання таких принципів: інтеграції знань; компаративності; орієнтації на життєво важливі проблеми та інтереси іноземних студентів. Звідси постає необхідність у використанні відповідної історичної, культурологічної, соціально-побутової та професійної українознавчої тематики. Навчальна тематика може бути згрупована у три блоки: «Іноземний студент та його оточення», «Країна, мова якої вивчається», «Україна». Обговорюючи нагальну проблему у розрізі теми будь-якого з даних блоків, ми намагаємось якомога ширше охопити реалії життя українського народу, співставляючи їх з носіями інших культур та традицій. Блок навчальних тем «Україна» є найоб'ємнішим і охоплює проблеми з актуальних питань історії, культури, політики, науки, звичаїв та традицій українського народу. Вивчаючи тему «Україна – суверенна держава», ми обговорюємо такі питання, як боротьба українського народу за незалежність; походження назви нашої держави; державна та політична структура; національна символіка тощо. У темі «Мова в житті людини» розглядаються такі питання, як походження української мови; стан української мови в сучасному суспільстві. Тема «Українці у світі» торкається питань історії та причин еміграції; внесок визначних співвітчизників у скарбницю світової думки. Можуть бути запропоновані також теми: «Україна на міжнародній арені», «Походження українського народу», «Україна за часів Київської Русі», «Трагічні сторінки української історії», «Україна в Другій світовій війні», «Молодь України та її роль у суспільстві», «Народні звичаї та традиції».

Українознавча тематика також значно розширюється завдяки серії навчальних текстів: статей із періодичних видань, художньої літератури, спеціально

відібраних текстів професійного спрямування та відповідної соціально-культурної тематики [3]. Такі тексти, як правило, багаті в інформативному та пізнавальному плані та мають виховний характер. Читання інформативних текстів дозволяє також розширити словниковий запас іноземних студентів з різних галузей знань, активізує мовленнєву культуру. Таким чином, використання українознавчого матеріалу при вивченні української мови як іноземної є актуальним і доцільним, вимагає подальшого вдосконалення, розробки та підготовки відповідних посібників, підручників і дидактичного матеріалу.

Література

1. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Лингвистическая проблематика страноведения в преподавании русского языка иностранцам.- М.: Рус. яз.,1971.- 265с.

2. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Три лингвострановедческие концепции: Разд. I. Аспект статики: язык как носитель и источник национально-культурной информации.- М.- Берлин: Директ-Медиа, 2014.- 509с.

3. Онкович Г. В. Читаймо газету разом! Частина I. Пресодидактика: Навч. посібник.- К.: ІСДО, 1993.- 60с.

4. Прохоров Ю. Е. Лингвострановедение. Культуроведение. Страноведение. Теория и практика обучения русскому языку как иностранному.- М.: Высш. шк.- 1996.- 198с.

5. Щукин А. Н. Методика преподавания русского языка как иностранного: Учебное пособие для вузов.- М.: Высш. шк., 2003.- 177с.

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Грицюк В.Є., Гудзенко О.Ф., Дягілев В.Є., Україна, Харків
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

В сучасних умовах відбувається трансформація форм, методів і засобів вищої освіти. По-перше, спостерігається криза традиційних форм навчання у вищій школі (очна лекція, семінар та практичне заняття в аудиторії). По-друге, стають все більш затребуваним як викладачами так і здобувачами вищої освіти взаємне спілкування за допомогою інтернету, зокрема, через соціальні мережі. На тлі цих процесів зростає роль та значення транснаціональної вищої освіти (Transnational Education, Cross-border Education).

Згідно з визначенням ЮНЕСКО транснаціональними вважаються всі види програм вищої освіти, курсів навчання або освітніх послуг, включаючи дистанційну освіту, при здійсненні яких студенти знаходяться не в тій країні, де виші надають дипломи [1]. Транснаціональна освіта – це не просто нова форма, а результат неминучою адаптації системи освіти до нових умов світового порядку, які передбачають стирання державних кордонів, зникнення національного різноманіття і утворення єдиного культурного простору.

Для узагальнення суті транснаціональної освіти ЮНЕСКО розробила її структура, яка складається з чотирьох основних компонентів.

До першого компоненту транснаціональної освіти належить міжнародне пересування студентів, професорсько-викладацького корпусу, науковців та експертів, тобто особистісна або фізична мобільність індивідів. Студентська мобільність передбачає декілька варіантів, а саме: вони можуть пройти повний курс навчання та отримати ступінь за кордоном, узяти участь у короткостроковому навчанні в іншій країні, зареєструватися на практику або інternатуру за програмою обмінів тощо. Викладачі, науковці та експерти все частіше проводять за кордоном науково-викладацьку діяльність, надають консультаційні послуги.

Другим компонентом транснаціональної вищої освіти є міжнародна мобільність навчальних програм. Викладання будь-якої програми здійснюється на основі угод про співпрацю між іноземним та локальним закладом вищої освіти, або може бути самостійною ініціативою іноземного провайдера освітніх послуг. Програми можуть надаватися дистанційно, очно та за змішаною моделлю. У деяких випадках програмно-методичне забезпечення та кваліфікаційне тестування надається іноземним навчальним закладом, а викладання й організаційне забезпечення навчання здійснюється частково або повністю місцевим закладом.

Третій компонент транснаціональної вищої освіти представлений навчально-освітніми інституціями, тобто провайдерами освітніх послуг, до складу яких входять усі типи закладів вищої освіти, компаній та корпорацій, залучених до міжнародної освіти. Ключовою характеристикою цієї категорії є те, що інституції фізично або віртуально переміщуються на територію країни-реципієнта освітніх послуг. За одним сценарієм переміщення інституції передбачає наявність ґрунтового переліку програм та академічно-адміністративної підтримки освітніх послуг, що надаються.

До четвертого компоненту транснаціональної вищої освіти аналітики ЮНЕСКО зараховують широке коло освітніх проектів та послуг, що діють у межах міжнародного освітнього простору, До їх переліку входять: проведення досліджень, надання технічної допомоги та асистування, створення платформ для е-освіти, сприяння професійному розвитку та інші види діяльності, що спрямовані на розвиток потенціалу, особливо у сфері інформаційних технологій [2, с. 20].

Транснаціональна освіта є особливо доречною при підготовці іноземних здобувачів вищої освіти. Вона помітно розширює можливості іноземного студента щодо доступу до навчання і професійної підготовки у провідних університетах світу. З іншого боку країна-експортер транснаціональної освіти забезпечує освітнім послугам своїх навчальних закладів велику конкурентоспроможність на світовому ринку, та відкриває нові джерела інвестиційних надходжень.

Відзначимо при цьому, що в контексті транснаціональної освіти знаходить своє місце системне викладання соціально-економічних дисциплін іноземним громадянам, які здобувають вищу освіту за транснаціональними програмами. Робочі програми навчальних дисциплін, які реалізуються в транснаціональній освіті, повинні об'єднувати культурні особливості країн незалежно від будь-

якої національної системи освіти та сприяти культурному об'єднанню або створенню єдиної для всього людства цивілізації.

Викладання історії, економічної теорії, географії, культурології в іноземній аудиторії дозволяє по-перше, донести до студентів-іноземців передові досягнення глобальної світової культури, а по-друге, вивчення цих дисциплін є інструментом конвергенції різних культурних районів Землі. Транснаціональна освіта перетворює традиційні заклади вищої освіти на осередки діалогу між представниками різних культурних регіонів. Такий діалог повинні організувати викладачі соціально-економічних наук. Мета діалогу – формування у іноземних студентів глобальної культурологічної компетенції.

Література

1. Code of Good Practice in the Provision of Transnational Education. UNESCO / Council of Europe. Riga, 2001. <http://www.cepes.ro/hed/recogn/groups/transnat/code.htm>

2. Knight J. Higher Education Crossing Borders: a Guide to the Implication of the GATS for Cross-border Education /J. Knight. – Paris: UNESCO; Commonwealth of Learning, 2006. – 76 p.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА» НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Дяченко О.В., Україна, Харків
Національний технічний університет «ХПІ»

Історико-політична реальність сьогодення – це євроінтеграція України до світового культурно-освітнього простору. Багато країн Європи та світу взагалі зважають на те, що необхідно розвивати та формувати особистість, яка володітиме рідною та іноземними мовами, що в результаті буде свідчити про її «полікультурне виховання».

У нашій країні проживають представники різних національностей, які мають свою систему цінностей, виховання, менталітет, культуру. Зазвичай вони намагаються використовувати українську мову для подолання лінгвістичного бар'єру, наскільки це можливо, щоб пристосуватися до нашої системи й не порушувати закон України (використання державної мови на всій території країни). Певним чином українська мова стає для них ще однією мовою, зокрема, для студентів-іноземців, які приїхали навчатися й здобувати вищу освіту.

Вивчення державної мови є й залишається актуальним, тому що важливими чинниками є авторитет самої мови в міжнародному просторі, її статус, престижність вищого навчального закладу, в якому навчатиметься студент, і результат отриманих знань, які фахівець повинен використовувати за своєю спеціальністю, оволодівши мовними нормами та мовленнєвою поведінкою. Зокрема, викладачі замислюються над удосконаленням і оновленням методів, прийомів, форм і видів навчання, створенням нових програм і навчально-методичних матеріалів.

Опанування мови – це складний процес, який «опирається на комунікативний метод, позаяк для іншокомунікантів важливим залишається саме практичний аспект у вивченні української як іноземної» [3; 139]. Сучасне життя неможливе без знання мови, тому освіта повинна бути різною, щоб людина не відчувала себе ущемленою залежно від її національності, культури та освітнього рівня. Головне – забезпечити іноземних студентів ефективним матеріалом для формування їхньої мовної та мовленнєвої компетенції та кращої адаптації до культурного середовища України. А тим іноземним студентам, які вже мають базові знання з української мови, слід розширювати словниковий запас, поглиблювати знання з граматики української мови, практично їх закріпити, навчатися правильно використовувати комунікативну функцію мови, вживати формули мовленнєвого етикету та створювати власні текстові повідомлення діалогічного й монологічного характеру відповідно до процесу спілкування й теми розмови.

Успішність навчання іноземних студентів залежить насамперед від рівня їхнього мовного розвитку. Якщо мовний рівень незадовільний, то таким студентам важко висловлювати свою думку, давати логічно обґрунтовані відповіді на питання, зв'язно й послідовно переказувати зміст прочитаного тощо. Це негативно впливає на інші аспекти діяльності іноземних студентів, вони втрачають інтерес до навчання, не вміють зосередитися під час виконання завдання, сповільнюють темпи праці, мало розмовляють мовою, якої навчаються, не спостерігають за коментарями викладача. Звичайно, до кожного студента потрібно знайти індивідуальний підхід, зважаючи на його рідне мовне середовище, релігію, виховання, психологічні особливості і т. ін. Тому важливою ланкою під час викладання дисципліни постає добір відповідних засобів навчання та їхня апробація в іншомовній аудиторії. Зі свого боку викладач повинен усвідомити, що разом із вивченням української мови іноземний студент адаптується до української культури, звичаїв, вірувань тощо. На заняттях відбувається синтез культур, узаємообмін між студентом як представником своєї країни та викладачем, носієм мови, яку він передає через спілкування. «Під час навчання іноземної мови індивідуалізація навчального процесу повинна здійснюватися на всіх ступенях у тому сенсі, що її глибина й форми мають пристосовуватися до можливостей кожного іноземного студента» [1; 23].

Ще один вагомий чинник – наявність викладачів, які мають підготовку до викладання саме української мови як іноземної. «За справу беруться нині звичайні викладачі української мови. Як показав наш досвід, без володіння методикою викладання української мови як іноземної заняття не досягають мети і, що ще прикріше, призводять до нерозуміння й несприйняття матеріалу іноземними студентами» [2; 173]. Треба зважати на такий фактор, створювати відповідні окремі курси, програми для підготовки викладачів, котрі навчають іншомовну аудиторію.

Таким чином, у сучасній незалежній державі студенти ближнього та далекого зарубіжжя повинні мати належну освіту, володіючи всіма мовними та мовленнєвими навичками, культурним досвідом нашої країни. А для цього слід створити гідну методичну та наукову бази, зосереджуючись на україністиці, з удосконаленням усіх традиційних підходів, з активним пошуком новаторських

підходів для того, щоб викладати та навчати майбутніх спеціалістів в усіх сферах життя та діяльності.

Література:

1. Зозуля І., Присяжна О., Солодар Л. Основні сучасні методи викладання української мови як іноземної (досвід викладачів кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету). Теорія і практика викладання української мови як іноземної. — Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. Випуск 9. — С. 22 — 27.

2. Новицька Л. Проблеми викладання української мови як іноземної/Л. Новицька//Українська мова у світі: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції 8 — 9 листопада 2012 р. — Львів: видавництво Львівської політехніки, 2012. — С. 173 — 178.

3. Пабат В. Українська мова як іноземна — шлях до полікультурного освітнього простору/В. Пабат//Типологія та функція мовних одиниць. — Науковий журнал, №2 (6), 2016. — С. 136 — 144.

ВПРАВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНІВ (НА ПРИКЛАДІ КАЗКИ Ш. ПЕРРО «ЧЕРВОНА ШАПОЧКА»)

Косенко Ю.Г., Україна, м. Суми
Сумський національний аграрний університет

За останні декілька років з'явився неабиякий інтерес з боку іноземців до вивчення української мови. Іноземні громадяни стали все більше приїжджати до України на навчання. Більшість з них обирають мову навчання саме українську. Тому, надзвичайно важливо при викладанні даної дисципліни пропонувати іноземним студентам цікаві вправи для розвитку їх зв'язного мовлення.

Іноземні студенти спочатку знайомлять зі вступним фонетико-граматичним курсом української мови як іноземної. Після вивчення граматики та лексики, студенти активно читають адаптовані тексти, відповідають на запитання, будують власні діалоги. Уміння вступати в комунікацію відбувається у декілька етапів. На першому етапі іноземний студент будує прості фрази, на другому етапі він використовує поширені речення з залученням великої кількості лексики.

Найкраще студенти-іноземці вивчають нову лексику саме під час читання казок. Особливо цікаво вони сприймають навчальний матеріал у вигляді презентацій або малюнків до тексту. Інколи вони настільки захоплюються казкою, що самі створюють власні презентації до неї. Малюнки допомагають іноземцям краще зрозуміти текст та передати його сюжет.

Найулюбленішою казкою серед іноземців виявилася – «Червона Шапочка» Ш. Перро. У кожній країні ця казка відома, а тому іноземні студенти з великим задоволенням читають її українською мовою.

З погляду мотивації найбільш ефективним методом є навчальні ігри. Ігрові методи і форми навчання успішно формують не лише спеціальні вміння і

навички, а й створюють природну ситуацію для вживання мовленнєвого зразка, розвивають мовленнєву активність і самостійність студентів. Ігри створюють атмосферу невимушеності, що допомагає подолати комунікативний бар'єр. Ігрові методи широко розповсюджені на закріплення щойно вивченого матеріалу [1; с. 119].

Залучення мультимедії надзвичайно допомагає під час розвитку зв'язного мовлення. Зокрема, під час показу мультфільму, вони спочатку дивляться його, потім читають текст та разом обговорюють його на занятті. Пропонуємо розглянути завдання та вправи після прочитання цієї казки. Ці вправи можна також використовувати не тільки в паперовому вигляді, але й в електронному або на мультимедійній дошці.

I. Дайте відповіді на запитання.

1. Де жила дівчинка?
2. Коли бабуся подарувала дівчинці червону шапочку?
3. Чому дівчинку люди називали Червоною Шапочкою?
4. Куди пішла дівчинка і навіщо?
5. Де вона зустріла Вовка?
6. Чому Вовк не з'їв Червону Шапочку в лісі?
7. Чому Вовк захотів піти в гості до бабусі?
8. Чому Вовк побіг по короткій дорозі?
9. Розкажіть, що сталося з бабусяю і з Червоною Шапочкою.
10. Як закінчується казка?

II. Прочитайте речення. Відкрийте дужки. Поставте слова в потрібній формі.

- 1) Бабуся на день народження подарувала (дівчинка) червону шапочку.
- 2) Спочатку Червона Шапочка йшла через (поле), потім вона увійшла в (ліс). Йде вона по (ліс), співає пісню. 3) Вовк злякався людей, які гуляли в цей час в (ліс). 4) Підійшов Вовк до (дівчинка) і питає: «Куди ти йдеш, Червона Шапочка?» 5) Червона Шапочка не знала, як небезпечно розмовляти з (Вовк) в (ліс). 6) «Давай я піду по (ця дорога)», – сказав Вовк.

III. Закінчіть речення, використовуючи у відповіді словосполучення «червона шапочка» в потрібному відмінку. Вставте, якщо потрібно, прийменники.

1. Казка називається
2. Сьогодні ми прочитали книгу
3. ... пішла до бабусі.
4. Вовк підійшов
5. Вовк чекав
6. Вовк розмовляв в лісі

IV. Замість крапок вставте дієслова *йти* – *ходити* в потрібній формі. Використовуйте матеріал тексту.

1. Бабуся подарувала їй червону шапочку. І дівчинка завжди ... в новій червоній шапочці.
2. Люди, коли бачили її, говорили: «Дивіться, Червона Шапочка ...!»
3. Червона Шапочка ... по лісі, співає пісню.
4. Вовк запитує Червону Шапочку: «Куди ти ...?»

5. У цей час повз хату бабусі ... люди.

V. Замініть слова протилежними за значенням.

Маленький, короткий, віднести, підійти, увійти, відкрити, прийти.

VI. Поясніть різницю в значенні приставок.

Червона Шапочка віднесла обід. – Червона Шапочка принесла обід.

Отже, застосування на практиці інноваційних методологічних підходів надають можливість викладачам мови впровадити та удосконалити нові методи роботи, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань студентів.

Література

1. Українська мова у світі: Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, 6–7 листопада 2014. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 216 с.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕН- ТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РКИ

Криволапова Е.В., Квашина Т.С., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

В нынешнее время среди филологов популярны исследования, которые связаны с влиянием эмоциональных факторов при изучении иностранных языков.

Психологи говорят, что эмоциональное восприятие текстов и учебного материала помогает учащимся лучше усваивать материал.

Очень важно, чтобы содержание обучения способно было вызвать эмоции, заинтересовать, научить переживать и эмоционально воспринимать учебный материал. Нужно добиваться, чтобы студенты пытались высказывать свое мнение, старались понять точку зрения другого человека, воспитывали в себе толерантное отношение к другой культуре.

Актуальность психологических факторов отмечается многими специалистами. Поскольку изучение иностранного языка – очень сложный процесс, преподавание должно строиться с учетом личности учащихся: их целей, наличия способностей к обучению, их предпочтений, накопленного жизненного опыта.

Основная форма деятельности студентов – это учеба. Проходит она в коллективе – учебной группе. И здесь очень важным фактором является ее состав, ведь коллектив всегда имеет влияние на личность. Большую роль в студенческих группах играют взаимоотношения с товарищами. Очень важна роль лидера, поскольку его личность является важным фактором, влияющим на коллектив. Бывает, что возникают конфликтные ситуации, сталкиваются интересы претендентов на лидерство. В процессе того, как преподаватель узнает группу, он может оценить характер взаимоотношений между студентами и пытаться избегать нежелательных сложностей. Например, в группе, где основной состав – арабские студенты, очень некомфортно одному китайскому студенту. Это

люди разной ментальности, разного воспитания. Все это надо учитывать при формировании учебных групп.

В последнее время наблюдается тенденция к увеличению учебных групп до 15 человек. Конечно, в таких условиях возможны конфликтные ситуации, напряженность, неудовлетворение результатами обучения. Интенсивность подачи материала очень высока, и некоторые студенты, не успевая усваивать грамматику, начинают терять интерес к предмету, перестают посещать занятия. И тут восполнить интерес к языку призваны внеаудиторные занятия: экскурсии и факультетские мероприятия. На подфаке НТУ «ХПИ» проводятся такие, как «Новогодний урок», «Весна с географией», «Студенческая научная конференция» и итоговый концерт «Мы уже говорим по-русски». Это позволяет студентам коллективно общаться и при этом совершенствовать речевые навыки.

И еще, очень важно, чтобы учебники были наполнены интересными текстами, увлекательными занятиями, которые могут вызвать у студентов положительные эмоции, создать мотивацию к обучению. А ведь не секрет, что тематика текстов и диалогов, заданий и упражнений – это исключительно учебный материал, и не всегда интересный, не вызывающий никаких чувств. Поэтому приходится расширять учебный материал за счет газетных статей, информации из интернета, потому что новизна тем вызывает интерес, положительные эмоции, и, соответственно, способствует общению.

Давно доказано, что только то обучение, которое имеет личностный смысл, может мотивировать желание студента изучать язык. А посмотрите на темы, предлагаемые студентам. Это традиционные «Моя семья», «Моя группа», «Мой день», «Учеба на подфаке» и т.п. А ведь для студентов гораздо интереснее был бы текст, где затрагиваются проблемы молодежи, чьи-то судьбы – все, что вызывает эмоции, заставляет высказывать свое мнение и слышать другое. Из-за ограниченного количества часов, предлагаемых для изучения русского языка на подфаке, забывается главное: обучение должно быть интересным, живым, эмоциональным. В большинстве учебников тексты построены в виде диалогов. Студенты читают и учат их механически, не испытывая при этом никаких эмоций. Таким образом, происходит несоответствие между эмоциональным восприятием жизни и содержанием обучения, которое не вызывает никаких чувств, следовательно, не мотивирует студентов к изучению русского языка.

Преподаватели хорошо знают о влиянии на обучение положительного отношения к изучаемому предмету, и как плохо действует на студентов, когда их заставляют что-то учить. Это приводит к снижению работоспособности, ослаблению внимания, появлению стереотипных высказываний. Очень часто даже само содержание учебников создает эмоциональную напряженность искусственно написанными текстами, диалогами, ситуациями.

И, наконец, хочется остановиться на том, что в процессе изучения РКИ часто возникают психологические барьеры: это отсутствие веры в свои силы, низкая самооценка, неспособность к языкам, а некоторые вообще не знают, нужен ли им этот язык в будущей жизни (поскольку некоторые из наших студентов продолжают учебу в НТУ «ХПИ» и в других вузах на английском языке).

Рассмотрев некоторые психологические факторы повышения качества обучения РКИ, можно сказать, что в распоряжении преподавателей есть рычаги для стимулирования интереса учащихся к обучению русскому языку с учетом психологических особенностей обучаемых. В содержание обучения необходимо включать материалы, учитывающие интересы учащихся, их возрастной контингент, интеллектуальный уровень.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ СЛОВНИКОВО-ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА ОСНОВНОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Кудлай І.В., Семенюк Л.М., Україна, Одеса
Одеський національний політехнічний університет

Словниково-фразеологічна робота – одна з найважливіших ланок процесу осмислення художнього твору і розвитку мовлення студентів-іноземців. Слово є основною одиницею повідомлення, тому що тільки воно має предметне значення. Без слова немає речення, без речення не може бути зв'язного мовлення. Як вважає Л.В. Щерба, слово об'єднує окремі акти говоріння й розуміння, тобто реалізує письмове та усне спілкування, сприйняття та видачу інформації [1, с. 326].

Основні завдання словникової роботи з іноземними студентами при вивченні української мови можна звести до наступного:

– систематичне збагачення активного словникового запасу учнів у комунікативних і навчальних цілях найбільш продуктивною лексикою;

– забезпечення такого розуміння тексту, яке допомогло б усвідомити та оцінити ідейно-художнє багатство української літератури, посилення її впливу на формування світогляду, етичних і естетичних ідеалів студентів (успіх у вирішенні цього завдання забезпечується словниково-фразеологічним аналізом художніх текстів; постійною увагою до соціальної й моральної проблематики);

– підготовка до самостійного читання в оригіналі текстів художньої, публіцистичної та науково-популярної літератури.

Слід прагнути до того, щоб увага іноземних студентів до словникової роботи підтримувалася на всіх етапах читання і вивчення літературного твору. Велике значення мають також якість викладання, форми подачі матеріалу, застосування засобів наочності всіх видів.

Накопичення лексичного запасу не тільки важливий, але й надзвичайно складний процес при вивченні іншої мови. Він включає в себе кілька етапів: впізнання лексичного значення слова (семантизація); вживання в заданому контексті (підготовлене мовлення); вживання слова в непідготовленому (спонтанному) мовленні. Повноцінне засвоєння нових слів відбувається тоді, коли вони вільно використовуються в мовній практиці.

«Семантизація нової лексики на тому ж уроці, на якому читається й аналізується іншомовний художній текст, – вважає Д.А. Клумбіте, не може вважа-

тися достатньою базою для розуміння естетичної функції мови художнього твору. Учень не встигає засвоїти значення нового слова, а вже повинен розуміти його естетичну функцію в контексті» [2, с. 18]. Перед тим як студенти зустрінуться з новим, невідомим для них словом, воно повинно бути пояснене в декількох основних його значеннях.

З особистої практики можна зауважити, що потрібні слова не завжди використовуються в дієвій лексиці учнів і знаходяться між активним і пасивним запасом: знаючи ці слова, розуміючи їх значення, іноземні студенти уникають вживання їх у своєму мовленні.

Викладачі, які працюють з іноземними студентами, постійно стикаються з обмеженістю активного словникового запасу учнів. В усній та письмовій мові іноземці часто задовольняються примітивними, штампованими фразами. «Шевченку в дитинстві жилося погано. Люди тоді були погані», - кажуть студенти, викладаючи біографію Шевченка. Слова (погано і добре) несуть всеосяжне смислове навантаження в мові учнів при характеристиці численних життєвих і літературних зіставлень.

Серйозним недоліком є бідність мови студентів-іноземців, недостатність їх словникового запасу. Це обумовлено наявністю значних труднощів, що впливають на процес оволодіння словниковим складом української мови, а також ослабленою увагою з боку багатьох викладачів до збагачення лексики студентами.

Одне зі складних завдань – навчити іноземців вживати у своїй промові слово, яке б найбільш точно відповідало певній ситуації. Стикаючись з лексичним багатством української мови і не знаходячи часом належної опори в рідній мові, учні не можуть вибрати потрібного слова з синонімічного ряду і нерідко припускаються помилок. Наприклад, в тексті для викладу по адаптованому уривку з повісті М. Горького «В людях» студенти читають: «Господарі змушували Альошу мити підлогу, прати білизну, чистити самовар і мідний посуд». Переказуючи цей текст, вони часто припускаються помилок у виборі дієслів: «Альоші доводилося прати самовар і мідний посуд». У їхній свідомості не відбулося диференціації цих близьких за значенням лексичних одиниць, звідси і невміння користуватися ними в певному контексті.

Нерідко студенти вживають слова, зміст яких вони усвідомили недостатньо широко. Наприклад, говорячи про Тараса Бульбу, учень вживає вираз: «Тарас ставився до синів гордо» (мається на увазі, що Тарас пишався своїми синами).

Отже, наведені приклади свідчать про те, що поступове формування складних понять, багаторазове використання ємних слів в різних контекстах є необхідною умовою закріплення лексики, а пояснення незрозумілих слів, що зустрічаються в новому тексті, лише початковою, першою фазою їх освоєння.

Література

1. Щерба Л.В. Преподавание иностранных языков в средней школе // Языковая система и речевая деятельность. – Л., 1974. С. 326.
2. Клумбите Д.А. Предварительное знакомство с лексикой художественного произведения. – Школа, Вильнюс, 1974, № 9, С.18.

3. Бабенко Л.Г., Казарин Ю.В. Лингвистический анализ художественного текста. / Л.Г. Бабенко. – М.: Флинта: Наука, 2005.- 496 с.

4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003 – 125 с.

5. Сучасна літературна мова. Лексика та фразеологія / за ред. Білодіда І.К. – К.: Наукова думка. 1973. – 588 с.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ I-IV КУРСІВ

Михайлова Т. В., Україна, Харків
Національний технічний університет «ХПІ»

У зв'язку з переведенням навчання іноземних студентів на навчання українською мовою є нагальна потреба створення навчально-методичних комплексів з української мови як іноземної для студентів I-IV курсів у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут». Найголовнішим елементом таких комплексів є підручник, оскільки він містить майже всі теми й матеріали, які повинні опанувати іноземні студенти. До структури комплексів належать ще й збірники контрольних робіт, тестові завдання й словники. Тому тема створення матеріально-технічного забезпечення викладання української як іноземної, зокрема укладання нових перекладних, тлумачних, орфографічних словників є *актуальною*. Мета доповіді – обґрунтувати потребу укладання навчальних словників з фахових дисциплін й соціально-культурної сфери для іноземних студентів I-IV курсів.

Про розроблення навчальних словників у національній та зарубіжній науково-методичній літературі писали С. А. Воробйова, П. М. Денисов, В. В. Дубічинський, Н. Ф. Зайченко, Л. В. Малаховський, В. В. Морковкін, З. Партико, А. Е. Супрун, О. Туркевич та ін. Науковці одноставно відзначають, що головною метою лексикографічних праць є надати змогу іноземним студентам поповнювати як активний, так і пасивний словниковий запас; задовольняти освітні потреби в одержанні професійно значущої та соціально-культурної інформації тощо.

Нині є педагоги й методисти (Т. Ю. Забавникова, А. В. Макаренко, Т. А. Подгурська та ін.), які відзначають такі переваги електронних словників порівняно з друкованими: швидкий пошук і репрезентація семантики потрібних слів і словосполучень; полегшення перекладання інформації; діалоги з викладачами та іншими носіями іноземної мови; надання граматичних форм, синонімів й антонімів, наведення можливих прикладів уживання реєстрових слів; можливість унаочнення матеріалів за допомогою малюнків, фотографій, схем, відеоматеріалів; організація тренувальних вправ; можливість чути, учитися вимовляти й запам'ятовувати словниковий матеріал тощо. Зрозуміло, що такі лексикографічні довідники активізують навчальну діяльність, урізноманітнюють підходи до викладання, акумулюють не тільки розумові, але й емоційні ре-

сурси студентів, пришвидшують досягнення освітніх цілей. Однак на практичних заняттях користування такими словниками забирає багато часу (комп'ютери не завантажуються, «зависають», студенти відволікаються тощо).

Тому, незважаючи на наявність Інтернету, у якому on-line доступні будь-які словники (перекладні, тлумачні та ін.), усе одно, на нашу думку, потрібні й друковані лексикографічні праці (як окремі видання, так і вміщені в підручниках, практикумах і збірниках контрольних робіт), які полегшують опанування загальнонавчальною лексикою й спеціальними одиницями певного фаху, допомагають зрозуміти сенс слів і словосполучень, використовуваних у навчальних текстах і вправах.

Навчальні лексикографічні праці можуть бути як перекладними, так і тлумачними, але повинні відповідати таким вимогам: правильність, доступність, оперативність одержання інформації, частотність пропонованих матеріалів. У словниках професійної лексики слід наводити не лише перекладні еквіваленти, але й (що найважливіше!) репрезентувати дефініції наукових понять, що сприятиме кращому розумінню значень спеціальних одиниць, вивченню нових фахових найменувань і наукової інформації загалом. Також доречно подавати й інші види інформації про терміни: їх фонетичну характеристику (наголос), деякі граматичні форми, зразки термінологічних словосполучень з реєстровими словами, ілюстрації тощо.

Нині позитивною тенденцією є видання перекладних словників з мов, з яких ні в широкому вжитку в Україні, ні в Інтернеті до останнього часу майже не було лексикографічних матеріалів (наприклад, з туркменської). Уже опубліковано деякі лексикони, покликані як полегшити життя іноземцям в Україні, так і забезпечити працю зі студентами на практичних заняттях [1; 5].

Створенню словників для студентів певних курсів визначених галузей сприятиме відновлення міжпредметних зв'язків зі спеціальними кафедрами. Кафедра української, російської мов і прикладної лінгвістики НТУ «ХПІ» пропонує допомогу спеціальним кафедри в розроблянні концепцій та укладанні словників з фахових дисциплін українською мовою, в оновленні вже виданих матеріалів [2-5].

У доповіді описано також принципи укладання навчальних словників, критерії відбору лексичних (термінологічних) одиниць до них та ін.

Застосування студентами-іноземцями філологічних і фахових словників дає змогу з'ясувати значення невідомих слів, зокрема термінів, семантично точно використовувати лексичні одиниці під час мовлення, загалом підвищує мовну й мовленнєву компетенцію іноземних студентів.

Література

1. Навчальний українсько-російсько-туркменський словник для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. О. С. Черемська, Г. Г. Гайдамака. – Х.: Вид-во ХНЕУ, 2013. – 112 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3625>

2. Лапузина Е. Н. Учебный русско-английский математический словарь / Е. Н. Лапузина, А. И. Лобода, Ю. А. Романов и др. – Х.: НТУ «ХПІ», 2016. – 184 с.

3. Лапузина Е. Н. Учебный русско-арабский математический словарь / Е. Н. Лапузина, Ю. А. Романов, Е. А. Романова. – Х.: НТУ «ХПИ», 2017. – 182 с.

4. Лапузина Е. Н. Учебный русско-китайский математический словарь / Е. Н. Лапузина, Ю. А. Романов, Е. А. Романова и др. – Х.: НТУ «ХПИ», 2017. – 162 с.

5. Лапузина Е. Н. Учебный русско-туркменский математический словарь / Е. Н. Лапузина, А. И. Лобода, Ю. А. Романов и др. – Х.: НТУ «ХПИ», 2016. – 170 с.

НАРЕЧИЕ КАК СЕМАНТИЧЕСКИ СЛОЖНЫЙ ПРОДУКТ ДЕРИВАЦИИ

Нагайцева Н.И., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Креативная разнообразнейшая по оформлению и богатейшая по семантике лексико-грамматическая группа наречий занимает особое место среди традиционно выделяемых в русском языке частей речи.

Значение "признака признака" этой группы составляет чуть ли не единственный семантический стержень, интегрирующий вокруг себя наречия, различные по этимологии, морфологической "картинке", деривационным особенностям.

Пестрота в морфологическом оформлении, латентно отражающем историческое становление, а также сегодняшнее их перманентное пополнение за счёт адвербиализации слов и форм многих частей речи и окказионализмов художественной речи, несомненно, свидетельствует в пользу заключения о наречиях как *живой* лексико-грамматической группе, хотя и с разноликим инвентарём свойственных им морфем.

Но наречие в РКИ изучается поверхностно. Учёт же особенностей лексико-грамматических групп с точки зрения функционирования, синтагматики, парадигматики, деривации формирует языковую компетенцию иностранного учащегося. А умение семантизировать слова основано на постижении механизма их образования, в том числе и на раскрытии закономерностей генезиса значения сложного слова из его составляющих.

Поскольку же изучение лексики с опорой на словообразовательный синтез помогает прогнозировать значение слова, знание деривационных моделей способствует быстрейшему преодолению "барьера к новому".

Иностранному реципиенту с высокой мотивацией овладения этой темой легко выделит обозримое число словообразовательных моделей, которые, на его взгляд, помогут ему идентифицировать семантику наречий, этимологически восходящих к падежным формам, например:

- 1) Т.п. известного существительного: *утром, зимой, днём, ночью*;
- 2) предлог **БЕЗ** + Р.п. имени: *без у́стали, бѣз толку, без прóмаха*;
- 3) предлог **ДО** + Р.п. имени; префикс **ДО–** + этимологический Р.п.: *до полуночи, добелá, допозднá*;
- 4) предлог **С** + Р.п. имени; префикс **С–** + этимологический Р.п.: *с лёта, с разгóна, сгорячá, схóду*;

5) предлог **В** + В.п. /П.п. имени; префикс **В-** + этимологические В.п. /П.п.: *вверх, вверху, вдалекé, в нóгу, в потёмках, всласть*;

6) предлог **НА** + В.п. /П.п. имени; префикс **НА-** + этимологические В.п. /П.п.: *на véру, на слух, на sóвесть, на носу, на рáдостях, нáсмерть*;

7) предлог **ПО** + Д.п. имени (часто с отрицательной частицей **НЕ**): *не по себе, не по зубáм, по душáм, по укáзке*, предлог **ПО** + В.п. имени: *пó уши*;

8) предлог **ПОД** + Т.п. имени: *под мы́шкой, под рукóй, под хмелькóм*;

9) тавтология слов, словоформ: *чуть-чуть, точь-в-точь, рука óб руку, нога в ногу, плечо к плечу, время от времени, во véки векóв, раз за рáзом*. Как видим, и здесь нет упорядоченной структуры, а кроме того, даже при простом удвоении слов легко появляются неожиданные значения: ср.: *только* (лишь) – *только-только* (совсем недавно): *Он только-только пришёл с работы; вот (это) – вот-вот* (скоро): *Она вот-вот вернётся*;

10) сложение, сращение двух основ: *круглогодíчно, молниенóсно, мимо-лётно, втридóрога, мимохóдом*, – и другие деривационные структуры.

Перечисленные выше способы образования наречий частотны и прозрачны, поэтому формируют у учащихся некое ощущение усвоения наречий в системе.

Но это ощущение является иллюзорным: ведь становление наречия как самостоятельной лексико-грамматической группы происходило столетия, продолжается до сих пор, и этот процесс без появления приращённых смыслов не обходился и не обходится. При этом мы не знаем процент смыслов идентифицирующих. А, значит, наших иностранных подопечных при упрощённой рецепции-идентификации весьма часто может поджидать когнитивный диссонанс: ср.: *верх – верхóм* (находиться *сверху*), *ёж – ёжиком* (как у ежа), **НО**: *порядок – порядком* (весьма надоесть), *глаз – на глазóк* (приблизительно, без измерения определить), **НО**: *зуб – на зубóк* (отлично знать), *кривой – вкривь* (*криво*), *косой – вкось* (*косо*), **НО**: *прямой – впрямь* (действительно).

Профилактика такого результата требует особых подходов и внимания, методических прорывов, накопления опыта при рецепции и продукции наречий в письменных и устных текстах. Уникальная же их этимология и распылённость омертвевших морфем, создающие дополнительные трудности для иностранных реципиентов, часто так и оставляют русские наречия для них "вещью в себе".

И действительно, *как же* им без узкой подготовки понять наречия *внезапно, вдоволь, воóчию, вспать, всмятку, зáгодя, навски́дку, наóтмашь, на попá, наперекосяк, напропалую, нáстежь, невзначáй, неповáдно, неуклю́же, плашмя* и мн. др.

Поэтому, если глубоко не заниматься этой значительной по численности, разнообразной по происхождению, структуре, семантической категоризации и частотности использования лексико-грамматической группой, не выполняя десятки специальных и специфических упражнений, максимально не активизируя принципы сознательности, догадки, заинтересованности иностранных учащихся, она навсегда останется для них "рыхлой", периферийной и малоинтересной, единицы которой при необходимости можно семантизировать по словарю.

На факультете международного образования НТУ "ХПИ" создано пособие "Наречие" [1], которое включает теоретическую часть, толковый словарь наиболее трудных для понимания наречий (450 единиц) и 200 упражнений на синони-

мию и антонимию наречий, омонимию наречий и других слов в предложении, формообразование компаратива и суперлатива наречий, сочетаемость наречий с глаголами и существительными, толкование идиом через наречия и др.

Учебное пособие "Наречие" полезно для изучающих РКИ и желающих углубить свои знания в этой области.

Литература

1. Нагайцева Н.И. Наречие: учеб. пособ. Для иностранцев / Н.И.Нагайцева. – Харьков: НТУ "ХПИ", 2015. – 192 с.

ТЕСТИРОВАНИЕ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Парамонова В.Ю., Седойкина Т.Н., Украина, Харьков,
Национальный технический университет «ХПИ»

Контроль знаний – один из главных элементов учебного процесса, позволяющий не только объективно оценить динамику усвоения учебного материала, уровень владения системой знаний, но и повторить пройденный материал, совершенствовать знания по той или иной теме, формировать познавательные способности студента.

Вместе с традиционными формами контроля тестирование широко применяется в высшей школе и по своей объективности и скорости получения результата превосходит многие формы контроля. Использование современных технических средств при тестировании, таких как компьютер, интерактивная доска, активизирует процесс проверки знаний и позволяет проследить прогресс каждого конкретного студента.

Составление тестовых заданий является наиболее сложным в методике тестирования. Тестовые задания должны соответствовать следующим принципам: быть составлены с учетом соответствующих правил: соответствовать содержанию учебного материала, быть апробированы на практике, быть краткими, понятными, не вызывать трудности у проверяющих при оценке правильности их выполнения.

В настоящее время в связи с созданием государственной системы тестирования тестовые задания стали активно вводиться в практику преподавания языка, в частности русского как иностранного. Проверка и оценка знаний, умений и навыков, выявление уровня владения языком в целом, способностей к определенному виду речевой деятельности, а также трудностей в овладении тем или иным видом речевой деятельности и возможного способа их преодоления весьма эффективно диагностируется посредством тестовых заданий [1, с.86].

Тестовый контроль позволяет определить уровень каждой темы; не требует больших временных затрат; оперативно дает информацию о результатах контроля студенту и преподавателю; позволяет немедленно вмешиваться в ход учебного процесса, заставляет тщательно анализировать языковые явления, развивая наблюдательность, языковую догадку.

Тесты являются наиболее эффективными при осуществлении итогового контроля, так как они представляют собой сложное задание, направленное на проверку знаний студентов на всех языковых уровнях.

Литература

1. Балыхина Т. М. Словарь терминов и понятий тестологии / Т. М. Балыхина. – М., 2000. – 164 с.

2. Чурина К.В., Зимина Е.К. Тестирование как форма контроля результатов обучения // Молодой ученый. – 2015. – № 9. – С. 1214–1217.

ЛЕТНЯЯ ЯЗЫКОВАЯ ШКОЛА: 25 ЛЕТ УСПЕШНОЙ РАБОТЫ

Пересих Кармен, Австрия, Клагенфурт
Альпен-Адриа университет
Квашина Т.С., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Летняя школа русского и немецкого языков была организована благодаря партнерству Национального технического университета «ХПИ» и Клагенфуртского университета в 1993 году. Организатором и бессменным руководителем школы является известный австрийский ученый профессор Тильманн Ройтер. За 25 лет работы школы более 1000 австрийских и украинских студентов и аспирантов прошли в ней обучение.

На протяжении всех 25-и лет обучение русскому и украинскому языкам в летней школе осуществляли преподаватели кафедры гуманитарных наук Национального технического университета «ХПИ». Немецкий язык в летней школе преподавали австрийские коллеги: магистр Шарлотта Хан и Александр Бурка из Венского экономического университета, Кармен Пересих и Магдалена Шперль из Клагенфуртского университета и многие другие.

Изучая русский язык с профессором Ройтером, а позже работая преподавателем немецкого языка как иностранного, некоторые австрийские коллеги, как Кармен Пересих, имели уникальную возможность участвовать в летней школе несколько раз и в двух ролях: в первый раз в роли студента, изучающего русский язык, а во второй раз в роли преподавателя немецкого языка. Благодаря этому, в дальнейшем, в своей работе они старались учитывать этот приобретенный в летней школе опыт.

Начинать изучать русский язык в университете без предварительного погружения в среду славянских языков – сложная задача. Помимо многочисленных уроков и хорошо составленного учебного плана, студентам обязательно надо поехать туда, где люди говорят по-русски, общаться с ними, знакомиться с культурой и повседневной жизнью и т.д. Эту возможность даёт летняя школа. Даже студенты, которые пока только находятся на низком уровне владения языком (например, А2), могут путешествовать в разные города Украины и сосредоточиться на языке, знакомстве с людьми и страной, не отвлекаясь на необходимость организовать все самим.

Так как группы являются довольно маленькими и гомогенными, преподаватели летней школы могут опекать студентов и заниматься проработкой тех пробелов, которые есть у каждого из них. Кроме того, работа в летней школе крайне интенсивна, лекции ведутся ежедневно и порой длятся по несколько часов вместо привычных 90 минут один раз в неделю в течение учебного семестра, как это происходит в Австрийских университетах.

Обучение продолжается и во внеаудиторное время. После совместного обеда начинается культурная программа. Группа, например, посещает музеи, церкви и другие интересные достопримечательности городов. Таким образом, студенты не только знакомятся с украинскими городами, но и узнают много, например, об истории и традициях Украины. Особым мероприятием культурной программы всегда является встреча с послом Австрии в Украине, в процессе которой студенты имеют возможность ознакомиться с экономическими и политическими отношениями обеих стран.

Еще одной важной частью обучения в летней языковой школе являются маленькие проекты в тандеме, которыми студенты занимаются в свободное время, что позволяет продолжать изучение языка в общении друг с другом. Каждая группа состоит из австрийских и украинских студентов. Подбор студентов в группу осуществляется определенным образом. Слабого студента определяют в группу с более сильным и т.д. В ходе выполнения проектов студенты общаются с населением, знакомятся с работой транспорта, магазинов, рынков, ресторанов, кафе. Если необходимо, преподаватели русского и немецкого языков помогают студентам и, конечно, проверяют результаты проектов. Презентация проектов проходит в непринужденной форме, преподаватели и студенты дружно реагируют на юмор, шутки, веселые слайды, которые проецируются на экран.

Таким образом, летняя школа – это время интенсивной работы как для студентов, так и для преподавателей. В течение трех недель одни учатся, другие день за днем гибко планируют уроки по потребностям студентов. В летней школе царит атмосфера открытости, доброжелательности и дружбы, которая перерастает потом за пределы летней школы.

Каждый год работа летней школы завершается экзаменом. Австрийские студенты сдают письменный и устный экзамен, включающий весь изученный материал. Они получают сертификат, который австрийские университеты признают и засчитывают как факультативный курс. У украинских студентов есть возможность сдать экзамен и получить международный диплом ÖSD (на всех уровнях от A1 до C2), который признается во многих университетах.

Учеба в летней школе дает украинским и австрийским студентам не только новые знания, но и является импульсом для дальнейшего изучения русского и немецкого языков. Многие украинские студенты приезжают впоследствии в Австрию на стажировку, в аспирантуру. А австрийские студенты используют полученные знания в будущей профессиональной деятельности, работая в совместных предприятиях, фирмах, в консульствах и в других местах, где требуется их хорошее знание русского языка.

Литература

1. Краева Н.Е., Игнатъева М.Э., Палеха Е.С., Егоров Д.С. Язык и культура: слагаемые одного процесса (из опыта обучения РКИ на краткосрочных курсах).- РЯЗР, № 5 – 2013 (240). – С. 96–104

КОМУНІКАТИВНО-ІНТЕНЦІЙНА МОДЕЛЬ ЯК БІОЗБАЛАНСОВАНА ЕВОЛЮЦІЙНА ОСВІТА – КОНЦЕПТУАЛЬНО НОВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ ВИКЛАДАННЯ МОВ

Полянська І.В., Шевченко В.Ф. Україна, Харків
Національний технічний університет «ХПІ»

Think Different
Steve Jobs

Мы не отдельны от природы...

Мы и есть природа... Человек может жить
радостно, только если он заодно с природой

Ошо

Образование – это не информация, а трансформация
Ошо.

Що більше ми розшукуємо під час моніторингу останніх публікацій стосовно педагогічних технологій будь-яку цілісну, концептуально новітню ідею сучасної освіти, а саме технологію викладання мов, то наші змагання залишаються більш марними. Коли йдеться про новітні технології, мають на увазі, насамперед, комп'ютерні мультимедійні засоби викладання [1, с.235]. Безумовно, в інформаційно-комунікативному суспільстві це є важливою складовою навчального процесу, це покращує засвоєння матеріалу, різноманітність викладання. Однак бачити кризу сучасної освіти тільки саме в її недостатній комп'ютеризації – це значить залишатися в межах традиційної лінійної лівопівкульної освіти (ТЛО), що вона є вкрай консервативною та відсталою від нинішніх потреб індивідуальності, а також, як було з'ясовано останніми дослідженнями [2; 3], небезпечною задля здоров'я всіх суб'єктів навчального процесу: як викладачів, так і студентів. Це підтверджує нашу думку про доволі суперечливу ситуацію, яка склалася в нашій вищій освіті. «З одного боку, педагогічна спільнота (та студенти) усвідомлюють необхідність не формального, а концептуального реформування вищої освіти, начебто «ці ідеї літають у повітрі», але, з іншого боку, всі намагаються якось з'єднати консервативний шлях з інноваційними дослідженнями, не трансформуючи себе та свою свідомість. Однак це концептуально неможливо» [4, с. 330].

Як варіативний шлях розв'язання цієї суперечки, а також як засіб нівелювання негативних наслідків ТЛО на стан здоров'я студентів та викладачів, ми пропонуємо комунікативно-інтенційну модель (КІМ) викладання мов, що вона репрезентує концептуально нову біозбалансовану еволюційну освіту (НБЕО) [5, с. 154-157]. Під час дослідження КІМ як НБЕО було визначено її концептуа-

льну інноваційність через те, що модель надає можливість вийти за межі ТЛО та таким чином принципово трансформувати змістовну компоненту сучасної освіти. А саме: концептуальна новина КІМ як НБЕО полягає в тому, що акцент тут зроблено на формуванні у студента та викладача конструктивного проектного креативного мислення та розробленого методу творчого реагування відповідно до вимог сучасності. Застосовано нетривіальну інтерпретацію творчості як здатності студента та викладача змінювати концепції, трансформуватися, «створювати нових себе». Тобто ми активізуємо не тільки логічне мислення, але й почуттєво-образне та інтуїтивне. Основними параметрами КІМ як НБЕО вважаємо її відкритість, об'ємність, поліверсійність та багатоваріантність. Це виражається у презентації багатьох наукових точок зору як рівноправних, інтерпретування їх методом РМІ, відкритим Е. де Боно. Важливо те, що КІМ не є сталою, закінченою, завершеною повністю, оскільки вона постійно готова для втілення новітніх наукових досліджень. Це пов'язано з її здатністю, з одного боку, до трансформацій, гнучкістю, рухомістю, сприянням та інтегруванням у себе всього необхідного та цікавого. З іншого боку, вона сама є трансформувальною, оскільки змінює особистість як студентів, так і викладачів, потребуючи від них розвивати в собі, формувати та виявляти нові недостатні якості та здібності, необхідні задля виживання у сучасному «суспільстві ризиків, що постійно зростають» (за словами відомого німецького соціолога Лумана). Йдеться про розвиток інтуїції та образного візуального мислення, що досягаємо завдяки підключенню правої півкулі за допомогою спеціальної системи творчих проектних домашніх завдань (Д/З). Слід відзначити важливий параметр НБЕО - тотальність цієї освіти. Формується навичка – сприймати труднощі як мотивацію до творчого реагування, до розшуку розв'язання виниклої проблеми. Таким чином, головним завданням викладача в КІМ як НБЕО є створення умов задля розвитку не тільки раціомислення, але й активація правої півкулі для розвитку інтуїції, образного мислення, для гармонізації організму в цілому.

Література

1. Андреева О.Ю. Современные педагогические технологии// Проблемы і перспективи мовної підготовки іноземних студентів/ Матеріали XII Міжнародної наук.-практ. конференції 12-13 жовтня 2017 р. в ХНАДУ- Харків, 2017. С.235-239.
2. Давыдовская Н.А. Психологические и медицинские основы здоровьесберегающего природосообразного метода преподавания / Автореферат диссертации – М-Алмааты, 2005. – 33 с.
3. Де Боно Едвард Механизм разума. – СПб.: Питер, ООО «Питер Пресс», 2009.
4. Полянська І.В., Чернявська С.М., Шевченко В.Ф. Комунікативно-інтенційна модель викладання мов у контенті сучасного освітянського простору (за матеріалами анкетування)// Проблемы і перспективи мовної підготовки іноземних студентів/ Матеріали XII Міжнародної наук.-практ. конференції 12-13 жовтня 2017 р. в ХНАДУ- Харків, 2017. С.325-330.
5. Полянська І.В., Чернявська С.М. Комунікативно-інтенційна модель у контенті нової біобалансованої еволюційної освіти (розміркування щодо по-

леміки з колегами-філологами) // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Збірка наукових праць. Випуск 49. INDEX COPERNICUS. Київ-Вінниця, 2017. – с. 154-157.

РАБОТА С НАУЧНЫМ ТЕКСТОМ В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО В ТЕХНИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Романек Л.В., Снегурова И.И., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Абсолютным приоритетом обучения языку специальности для иностранных студентов, приехавших учиться на Украину с целью получения высшего образования и квалификации бакалавра или специалиста, является научный текст.

Научный текст как единица обучения - это отрезок речевой цепи, в котором раскрываются содержание темы, подтемы или комбинации подтем одного уровня членения. Границы текста определяются объемом раскрываемой темы и дидактическими факторами: специальной и языковой подготовкой лиц, которым он адресуется [1].

О структуре научного текста для иностранных студентов писали исследователи В. Г. Костомаров, Н. А. Метс, О. Д. Митрофанова, Е. И. Мотина, Т. В. Одинцова, А. Н. Щукин и другие [2, 3, 4]. Научное понятие (термин) является центром как минимальных, так и интегрированных единиц содержания научного текста. Являясь понятийным центром, термин обуславливает употребление языковых средств и сам организует их в структурно-семантические группы.

Когда иностранные студенты только начинают учить язык на подготовительном факультете на начальном уровне, то у них не возникают особенные трудности : готовность изучать русский язык диктуется жизненной необходимостью. На продвинутом этапе обучения русскому языку отводится ведущая роль как средству овладения будущей профессией. Именно во время работы с научными текстами и освоении иностранными студентами профессиональной терминологии у них чаще всего и возникают значительные трудности.

Преподаватели русского языка, обучая иностранных студентов, должны приобщать их к профессиональной коммуникации, знакомить с ее спецификой, а также формировать и развивать у студентов такие качества и свойства личности, которые необходимы в их будущей специальности: коммуникабельность, ответственность, честность и другие.

Изучение русского языка как иностранного предусматривает изучение студентами научных терминов, введение которых осуществляется постепенно и системно. Студенты запоминают и усваивают новые терминологические единицы во время чтения научных текстов и выполнения лексических упражнений. Главная задача при этом - дать им четкие дефиниции изучаемых научных поня-

тий, подготовить иностранных учащихся к результативному восприятию терминологии научного стиля речи, а также научиться ориентироваться в потоке новой информации.

Студентов нужно учить читать, отвечать на вопросы, понимать, репродуцировать и продуцировать тексты по своей специальности, так как на следующих этапах студентам-иностранцам предстоит слушать лекции, выступать на семинарах и на конференциях, писать и защищать рефераты, курсовые и дипломные работы на русском языке. Если на подготовительном факультете студентам предлагаются адаптированные микротексты научного содержания, то на основном этапе обучения – неадаптированные и большие за объемом тексты. В процессе работы над научными текстами иностранные учащиеся учатся полно и точно понимать содержащуюся в научно-технической литературе информацию, свободно ориентироваться в ней. Они вырабатывают навыки поиска, логического осмысления и переработки информации. Как показывает опыт работы в техническом университете, для реализации поставленных целей эффективно использование аутентичных текстов, взятых из научно-популярных журналов и учебных пособий. Студенты охотно работают с данными текстами, проблемы которых актуальны для них и понятны им как специалистам, активно участвуют в обсуждении материала, что позволяет научить их строить монологи с переработкой исходного текста, передавать его содержание, преобразовывать его, обобщать информацию, воспринятую в ходе диалога или полилога, участвовать в дискуссии, используя аргументы.

Но все прилагаемые усилия будут неэффективными без самостоятельной работы студентов. Внедрение в вузах Украины кредитно-модульной системы обучения изменило соотношение аудиторных и внеаудиторных часов, выделяемых на самостоятельную работу.

Углубленная работа с научными текстами формирует у иностранных студентов навыки логического мышления на русском языке, умения устанавливать определенные связи между предложениями и частями высказывания, строго последовательно выражать смысл научного текста.

Литература

1. Мотина Е. И. Язык и специальность : лингвометодические основы обучения русскому языку студентов-нефилологов / Е. И. Мотина. – М.: Рус.яз., 1988. – 176 с.
2. Митрофанова О. Д. Научный стиль речи: проблемы обучения / О. Д. Митрофанова. – М.: Рус. яз., 1985. – 128 с.
3. Костомаров В. Г. Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам / В. Г. Костомаров, О. Д. Митрофанов. – М.: Рус. яз., 1984. – 159 с.
4. Щукин А. Н. Методика преподавания русского языка как иностранного / А. Н. Щукин. – М.: Высшая школа, 2003. – 336 с.
5. Романек Л. В. Научный стиль речи : учеб. пособие / Л. В. Романек, И. И. Снегурова, М. Е. Шелестина. – Х.: НТУ «ХПИ», 2008. – 160 с.
6. Терещенко Л. Я. Русский язык. Научный стиль речи : учеб. пособие / Л. Я. Терещенко, О. М. Кримець. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2013. – 224 с.

ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ КОМПРЕССИИ ТЕКСТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

Сабадырь Г.И., Шокуров А.В., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

В условиях быстрого возрастания объемов информации появилась необходимость в быстрой ее обработке. Формирование навыков аналитико-синтаксической обработки текстов является одной из основных целей обучения в высшей школе. В частности, работе с научными текстами необходимо уделять должное внимание уже на первом году обучения иностранных студентов с целью подготовки восприятия ими неадаптированных текстов по специальности. При этом студентов необходимо обучать информационному свертыванию (компрессии) текстов. Именно по качеству компрессии текста учащийся демонстрирует степень понимания текста, умение отделить основную информацию от второстепенной.

В НТУ «ХПИ» такая работа проводится со студентами-иностранцами 1-2 курсов как на занятиях, так и в форме самостоятельной работы.

В нынешних условиях компрессия может производиться вручную или автоматически (с помощью различных компьютерных программ), может различаться по степени компрессии (до уровня ключевых слов, плана, реферата...)

Вариативность компрессии неизбежна, т. к. зависит как от целей, так и от методов сокращения информации. На начальном этапе обучения студентов-иностранцев нужно научить сворачивать текст до уровня набора ключевых слов или различных видов планов за счет определения темы и ремы текста, последовательности его микротем. Акцент делается прежде всего на лексическом свертывании текста (путем сокращения объема смысловых фрагментов), а не на семантическом (за счет сокращения количества смысловых фрагментов). Важным является и обучение на этом этапе первичным навыкам визуализации научно-технической информации.

Для успешной компрессии текста по специальности необходимо провести подготовку, состоящую как из глубокой лексической работы по тексту (предтекстовые задания), так и из изучения или повторения грамматического материала (активные и пассивные конструкции, образование отглагольных существительных с помощью суффиксов -ение, -ание, причастные и деепричастные обороты и др.) (послетекстовые и грамматические задания). После этого следует рассказать студентам о структуре научных текстов, об особой роли заголовка, о закономерностях построения и логики изложения текстов научного стиля.

Если студенты работают самостоятельно с целью закрепления полученных навыков, они должны иметь возможность сравнить выполненные задания с правильным ответом.

К ВОПРОСУ ОБ ИЗУЧЕНИИ ГРАММАТИКИ НА ЗАНЯТИЯХ СО СТУДЕНТАМИ ЕСТЕСТВЕННЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ

Сабадырь Г.И., Шокуров А.В., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Основная цель при обучении грамматике – развитие навыков и умений грамматически правильной речи. Известно, что развитие одних знаний о языке недостаточно для того, чтобы уметь на нем разговаривать. Для этого нужны навыки, на основе которых впоследствии формируются умения.

Грамматический навык – способность автоматизировано вызывать из долговременной памяти грамматические средства, необходимые для речевого общения.

Цель занятий по грамматике на естественных факультетах заключается в том, чтобы научить студентов в различных речевых ситуациях строить в соответствии с нормами русского языка самостоятельное, коммуникативно направленное высказывание. Мы ставим своей задачей так подобрать учебный материал, чтобы грамматические правила нашли содержательное и разнообразное речевое воплощение, работаем над такой системой знаний, при которой грамматика изучается не только как аспект, но также закрепляется, активизируется на новом лексическом материале, проходя через все виды речевой деятельности, а именно: чтение, аудирование, письмо, говорение. При таком подходе грамматика становится организующей основой рабочей программы учебной дисциплины «Русский язык как иностранный» [3].

На разных этапах обучения грамматика изучается на текстовом материале разных стилей: на материале языка специальности (НС), на материале основных разговорных тем и т.д. Преподавателями нашей кафедры уже разработано большое количество качественных учебных пособий, которые учитывают эту специфику и достаточно успешно используются при обучении иностранцев уже не один год. Среди них можно назвать такие учебники: Терещенко Л.Я., Кримец О.М. «Русский язык. Научный стиль речи» (2013 год, учебное пособие); Кримец О.М., Немерцова Е.Е., Чернявская С.Н. «Общаемся по-русски» (2013 год, учебное пособие) [2].

Новый грамматический материал студенты изучают на специальных занятиях по грамматике. Вводятся новые конструкции, даются упражнения на наблюдение. Для этого подбираются небольшие связные тексты, состоящие из трех-четырех предложений, – микротексты. Студенты выполняют также тренировочные задания: упражнения на трансформацию, синонимическую замену конструкций, формулируют вопросы, ответы, составляют предложения и т.п. [1].

На занятиях по чтению внимание студентов переключается с грамматики на понимание текста, правильное произношение и другие задания, специфичные для этого вида занятий, но в то же время преподаватель подбирает для чтения такие тексты, которые содержат изучаемые конструкции.

От упражнений по развитию речи, в основе которых лежит связный текст, мы переходим к тренировочно-творческим заданиям, связанным с изучаемой

грамматической темой. Студенты используют рисунки, схемы, планы и по ним строят развернутые высказывания [4].

На разных этапах обучения студенты делают разные по степени трудности сообщения, доклады.

Включая грамматику в различные виды занятий, наполняя изучаемые конструкции новой и новой лексикой, мы помогаем студенту овладеть языковыми средствами, которые позволят ему выразить свои мысли в различных ситуациях.

Вслед за методистами РКИ и, в частности, О. Д. Митрофановой, мы можем повторить, что разница между теоретической и практической грамматикой русского языка состоит в «различных подходах к описанию и представлению языковых фактов» [5].

Использование на занятиях нужного, интересного для студентов языкового материала активизирует их речевые навыки, повышает интерес к языку, делает занятия более коммуникативно направленными.

Литература

1. Глазунова О.И. Грамматика русского языка в упражнениях и комментариях. – СПб.: Златоуст, 2007. – 424 с.

2. Кримец О.М. Общаемся по-русски: учеб. пособие / О.М. Кримец, Е.Е. Немерцова, С. Н. Чернявская. – Харьков: ХТУ «ХПИ», 2013. – 228 с.

3. Лухина М.Ю. Рабочая программа по русскому языку для студентов-иностранцев основных факультетов / М.Ю. Лухина. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2017. – 53 с.

4. Терещенко Л.Я. Научный стиль речи: учебное пособие / Л.Я. Терещенко, О.М. Кримец. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2013. – 224с.

5. www.helsinki.fi/slavicahelsingiensia/prevlew/sh35/19.pdf – Митрофанова О.Д. О сопряжении теоретической и практической грамматики в целях преподавания иностранного (русского) языка.

КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ В СИСТЕМЕ ОБУЧЕНИЯ РКИ

Северин Н.В., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

В современном мире широко декларируется приоритетность и эффективность изучения иностранных языков через призму культуры народа – носителя языка. Ознакомление иностранных студентов с новой культурой способствует духовному обогащению, воспитывает чувство толерантности, помогает преодолеть культурный барьер, повышает мотивацию в изучении иностранного языка.

Изучая русский / украинский язык в Украине, иностранные студенты проникают в новую национальную культуру и её духовные ценности, что стимулирует их творческую активность, развивает познавательный интерес. В связи с этим авторскими коллективами преподавателей кафедры гуманитарных наук факультета международного образования НТУ «ХПИ» создан ряд учеб-

ных и учебно-методических пособий по культуре Украины: «Об Украине – с любовью!» (Снегурова Т.А., Северин Н.В., Ковтун Н.И., Романов Ю.А.), «Праздники Украины» (Парамонова В.Ю., Седойкина Т.Н., Криволапова Е.В.) и др. Остановимся на учебном пособии «Об Украине – с любовью!», которое прошло апробацию, получило гриф «Рекомендовано Ученым советом НТУ «ХПИ» и заняло первое место в конкурсе на лучшее пособие университета в 2017 году. Это пособие мы активно используем на летних краткосрочных языковых курсах, а также в работе со стажёрами из разных стран, овладевших русским языком в объёме порогового уровня (B1). Его целью является формирование у иностранных учащихся навыков и умений чтения неадаптированных текстов культурологического характера, знакомство с украинской историей и культурой, традициями и обычаями украинцев, с украинскими городами и знаковыми местами и со связанными с ними легендами. Пособие состоит из четырех разделов, включающих более 30 тем-уроков. Каждый текст предваряется словарём с переводом новых слов на немецкий и английский языки и содержат страноведческий комментарий, способствующий обогащению лексического запаса, формирующий культурологическую компетенцию учащихся. Например, текст «Традиции и обряды украинцев» приводит комментарий характерных для украинской культуры терминов, обрядов, праздников, непонятных иностранцам: кулич, оберег, свят-вечер, освящённый, колядовать, Рождество, Крещение, Пасха. Текст «Кофе Юрия Кульчицкого» даёт комментарий слов шатёр, ятаган, крепостной, орда, а текст «Традиционное жилище и быт украинцев» – чернобривцы, сундук, шаровары, рушник, которые не поддаются переводу.

Тексты пособия снабжены системой заданий, подготавливающих и контролируемых их понимание. Так, на каждом уроке преподаватель проводит вступительную беседу, в которую вовлекает слушателей, настраивая их на размышления и выясняя уровень их фактических знаний по данной теме. И если в начале занятия выясняется, что студенты «слышали» о том или ином событии или человеке, то в конце они уже успешно воспроизводят всю информацию прочитанного текста, свободно оперируя новой лексикой.

Послетекстовые задания направлены на усвоение лексики урока путём многократного повторения. Подбор текстовых синонимов, антонимов, способствует её запоминанию и значительному расширению лексического запаса. Образование отглагольных существительных со значением процесса, существительных с суффиксом -тель, обозначающих род деятельности человека, существительных с суффиксом -ость от прилагательных и др. активизирует мыслительную деятельность студентов. Они с удовольствием занимаются словообразованием, проявляя огромный интерес к сложным словам: хлебороб, златоуст, богородица, единомышленник, плодородие, земледелие, благодарение, благотворительность, хлебосольный, трудолюбивый и других, обогащая свой активный словарь.

Упражнения на трансформацию сложных синтаксических и грамматических конструкций (заменить предложения с причастными оборотами сложными предложениями со словом «который», изменить предложения с деепричастными оборотами, заменив деепричастия глаголами и т.п.) преследуют цель выяс-

нить уровень владения иностранными учащимися грамматическими темами «Причастие» и «Деепричастие» и при необходимости повторить их. При этом следует уделить внимание правилам обособления причастных и деепричастных оборотов. Особым интересом при работе с текстами пользуются у иностранцев фразеологизмы, так как они отражают национальную специфику языка, его самобытность. Именно во фразеологии запечатлён богатый исторический опыт народа, в ней отражены представления, связанные с трудовой деятельностью, бытом и культурой людей. В результате работы с фразеологизмами, которыми изобилуют культурологические тексты, студенты понимают их смысл и уместность употребления, вследствие чего обогащается язык и повышается культура речи иностранцев. Это следующие выражения: «они были не разлей вода», «не из робкого десятка», «пройти сквозь огонь и воду», «лить как из ведра», «не чаять души», «золотое сердце» и другие. Правильное использование фразеологизмов придаёт речи неповторимое своеобразие, особую выразительность, меткость, образность.

Творческие задания (опишите внешность...; какие черты характера присущи...; какие атрибуты были связаны с жизнью...; какие истории и легенды, пословицы и поговорки по теме вы знаете / есть в вашем языке и т.п.), а также репродукция текста с помощью опорных слов и словосочетаний обеспечивают максимальное усвоение информации текстов и являются ярким финальным аккордом в работе над ними. На итоговом семинаре студенты выступают с наиболее понравившейся им пройденной темой, подходя к ней творчески. Таким образом, тексты пособия «Об Украине – с любовью!» формируют культурологическую, страноведческую компетенцию иностранных учащихся. Ведь при обучении языку важно не только достижение качественных результатов во владении иноязычным общением, но и реальный выход на иную культуру и её носителей, что ведёт к межкультурной коммуникации, к диалогу культур.

ДИАЛОГ КУЛЬТУР ПОСРЕДСТВОМ РУССКОГО ЯЗЫКА

Северин Н.В., Виктор О.М., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Важной составляющей в обучении иностранных студентов русскому языку является внеаудиторная работа. Это эффективный путь к успешному усвоению ими русского языка, а также оригинальный путь к межкультурной коммуникации. Реалии современной политической, культурной жизни планеты диктуют постоянную необходимость в формировании новых подходов к восприятию исторических и культурных ценностей различных государств под девизом: «Через многообразие культур – к единству пониманий».

В течение 45-летнего периода существования нашего подфака – ныне факультета международного образования НТУ «ХПИ» – воспитательной работе всегда уделялось большое внимание. Остановимся на фестивале дружбы, который ярко свидетельствует о диалоге культур. Официальными организаторами

его являются преподаватели кафедры естественных наук, но подготовку к нему осуществляют наравне преподаватели-русисты. Важно отметить роль ведущих фестивалей, которые ведут на сцене непринужденный диалог, вовлекая в него студентов из разных стран, рассказывающих о географическом положении, климате, природных богатствах, экспорте, достопримечательностях своих стран. Знакомство с культурными ценностями разных стран – прекрасная возможность проникать в глубины и постигать красоту и достоинства других культур. Ведь, как отмечал русский философ Владимир Библер, «культура способна жить и развиваться (как культура) только на грани культур, в диалоге с другими целостными культурами» [1, с. 286].

В этом году ведущими фестивалей были студенты экономической группы № 31 Хамза Улучинар, студент из Турции и Чжан Ваньцзе, студентка из Китая, которые на момент проведения праздника полгода изучали русский язык и добились хороших результатов. Яркие и содержательные мультимедийные слайды, сопровождающие тексты выступлений, вызвали интерес и, параллельно с монологическими высказываниями, диалогами студентов, национальными песнями, игрой на национальных музыкальных инструментах посвящали присутствующих в тайны разных культур.

Реалии сегодняшнего дня подчёркивают, как современным жителям планеты важно сохранять мир, мировое духовное пространство и поддерживать постоянный диалог культур, способствуя духовному обогащению, развитию чувства толерантности, преодолению культурного барьера, в целом – воздвижению культурных мостов между народами.

Литература

1. Библер В.С. От наукоучения – к логике культуры: два философских введения в двадцать первый век / В.С. Библер. – М., 1991. – 431 с.

ОСОБЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Снегурова Т.А., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Личностные качества преподавателя иностранного языка, в том числе, русского как иностранного, не привлекали особого внимания педагогов. Это можно объяснить тем, что в Советском Союзе и впоследствии почти на всем постсоветском пространстве, представляющем собой авторитарные политические системы, такие моральные ценности не были важны. В тех немногих публикациях, которые встречаются по данной теме, указывается на важность таких качеств преподавателя, как доброжелательность, отзывчивость, умение создать на занятиях комфортные психологические условия.

Вопрос о личности преподавателя иностранного языка поднимали психологи грузинской психологической школы. Так, А.А. Алхазидзе описал два основных стиля преподавания: авторитарный и демократический [Алхазидзе]

ли, 1988, с. 88–89]. Ученый задается вопросом: какому из названных стилей преподавания отдать предпочтение при обучении устной иностранной речи?

А.А. Алхазидзе утверждает, что преподаватели, которым близок авторитарный стиль, считают, что в учебном процессе все предопределяет преподаватель. Обучаемому не следует проявлять особой инициативы – в свое время ему скажут, что и как делать. Проявление инициативы со стороны учащихся, особенно при групповом обучении, может, как они думают, привести к дезорганизации учебного процесса. Преподаватель с авторитарным стилем руководства учебным процессом является приверженцем строгой дисциплины, причем нарушением дисциплины считает любое отклонение от установленного им порядка.

Иначе ведет себя преподаватель, которому близок демократический стиль преподавания. Он строит занятия так, чтобы учащийся по ходу овладения предметом проявлял как можно больше инициативы. Это не означает отсутствия организованности и дисциплины на занятии.

Алхазидзе утверждает, что преподаватель с демократичным стилем преподавания дает студентам больше творческой свободы и создает условия для ее проявления. Такой стиль больше отвечает гуманной природе процесса обучения вообще. Экспериментальные данные свидетельствуют о том, что по ряду показателей (уровень сохранения заученного материала, эмоциональное состояние группы и прочее) демократический стиль более продуктивный, чем авторитарный.

В этом контексте интересно исследование, проведенное в Воронежском университете [Нечаева, 2015]. Опрос студентов показал, что для них личностные качества преподавателя являются более значимыми, чем профессиональные. Так, из всех перечисленных студентами положительных качеств, 64% были личностными и лишь 38% профессиональными. Спектр положительных качеств личности преподавателя был намного шире, чем профессиональных.

Наиболее ярко различие в стилях преподавания проявляется в процессе устного экзамена. Традиционно этот экзамен проходит в следующей форме: преподаватель и студент сидят *vis-à-vis*. Студент продуцирует монолог, а экзаменатор методично фиксирует на бумаге каждое ошибочное речевое действие учащегося. Даже неопытному педагогу понятно, что видя манипуляции преподавателя, экзаменуемый начинает нервничать, допускать ошибки. В его речи появляются такие нарушения, вызванные эмоциональным напряжением, как повторы, паузы, гезитации, ошибки расогласования. Снижается лексическое разнообразие речи, ее связность. Изменяется и темп речи.

Опираясь на собственное исследование факторов экзаменационного стресса [Снегурова, 2017, с.573], мы можем утверждать, что преподаватель как формальный лидер общения является одним из наиболее сильных стрессоров в процессе устного экзамена. На это указывает проведенный нами опрос студентов, 82% которых утверждают, что устный экзамен по иностранному языку в описанном виде вызывает у них наибольший страх. Опрошенные нами студенты выразили сомнение в том, что возможна организация контроля устной речи по иностранному языку в щадящем режиме.

Представляется, что выход из сложившейся ситуации существует. И важная роль в этом процессе принадлежит педагогам. Именно преподаватель может и должен организовать контроль в форме, исключающей (или, по меньшей мере, минимизирующей) эмоциональное напряжение у студентов в ходе проверки. Такими формами контроля являются групповые виды работы, в которых формальный лидер общения – преподаватель – «растворяется» среди слушателей устного высказывания, не демонстрируя доминантного поведения, не прерывая студента в случае ошибки, но помогая, подсказывая в случае необходимости.

Организовать контроль таким образом возможно только при условии, что экзаменатор владеет демократичным стилем преподавания, а значит, преподавателю необходимо развивать в себе такие качества, как доброжелательность, тактичность, толерантность.

Литература

1. Алхазидзе А.А. Основы овладения устной иностранной речью / А.А. Алхазидзе. – М.: Просвещение, 1988. – 126 с.

2. Снегурова Т.А. Экзаменационный стресс и контроль уровня владения иностранными студентами русской устной речью / Т.А. Снегурова, И.И. Снегурова // Проблемы и перспективы языковой подготовки иностранных студентов: матер. XII Межд. научно-практ. конф. – Харьков: ХНАДУ, 2017. – С. 571–574.

3. Нечаева М.С. Личностно-профессиональные качества как показатель педагогического мастерства преподавателя высшей школы / М.С. Нечаева // Проблемы высшего образования. Воронеж: Вестник ВГУ, 2015, № 4. – С.65–69.

РЕЧЕВЫЕ ОШИБКИ ВЬЕТНАМСКИХ СТУДЕНТОВ И ИХ ПРИЧИНЫ

Стремоухова И.В., Украина, Харьков
Харьковский национальный технический
университет сельского хозяйства им. П. Василенко

Учет родного языка является важнейшим принципом коммуникативно ориентированного обучения иностранному языку. Реализация этого принципа предполагает анализ интерферирующего влияния речевой системы родного языка на формируемую коммуникативную систему иностранного языка и перенос сходных речевых навыков и умений, который способствует успешному овладению иностранным языком.

Языковая интерференция возникает в результате существенных различий в системах двух типологически далеких друг от друга языков: русского (флективного) и вьетнамского (аналитического). Языковые различия наблюдаются на всех уровнях языка - фонетическом, лексическом, морфологическом, синтаксическом, а также в области словообразования.

В процессе преподавания русского языка вьетнамцам особую трудность представляет работа по фонетике, что объясняется кардинальными различиями

фонетико-фонологических систем вьетнамского и русского языков. В отличие от русского языка, звуковой состав слога во вьетнамском языке строго ограничен в отношении слогаобразующих элементов: количество звуков, их порядок и сочетаемость нормированы. Слог во вьетнамском языке может одновременно выступать как фонетическая, грамматическая и лексическая единица. Функциональная автономия слога в сознании вьетнамских студентов интерферируется в русской речи в отсутствие слитности речевого потока. Слова членят на слоги, между несколькими согласными внутри слова и в конце слов, оканчивающихся согласными, вставляют редуцированные гласные, а также заменяют один согласный другим, более легким. Такие ошибки объясняются позиционной ограниченностью слогаобразующих согласных во вьетнамском языке. Если в русском языке практически каждый согласный может открывать и закрывать слог, то во вьетнамском не все согласные могут находиться в начале и в конце слога. Например, [н] часто произносят вместо [л], что объясняется неразличением этих сонорных и тем, что во вьетнамском языке [л] не может закрывать слог. Это нередко приводит к нарушению смысла (например, вместо капитал - капитан, вместо пил - пин).

Аналогичная картина возникает при смешении согласных [ф-п] в конце слога, т. к. во вьетнамском языке [ф] не может быть конечнослоговым. Вьетнамцы произносят [р'ип] вместо риф, а при аудировании на месте оглушённого [в] произносят [п], например, вместо ла[ф]ка - ла[п]ка, что также приводит к смысловому нарушению.

Согласные во вьетнамском языке артикулируются по-разному в зависимости от того, являются они начальными или конечнослоговыми. Артикуляция конечнослоговых согласных ослабляется, что на слух воспринимается как отсутствие звука (например, пра...тика вместо практика, о...ветил вместо ответил).

Русские согласные четко противопоставляются по признаку глухости/звонкости (11 пар фонем). В основе противопоставлений вьетнамских б-п, в-ф, д-т, г-к (только 4 пары) лежит признак - сила/слабость воздушной струи. Наряду с этим во вьетнамском языке существуют непарные звонкие.

Во вьетнамском языке отсутствует противопоставление фонем по мягкости/твёрдости, что приводит к неразличению согласных типа стал-сталь, мел-мель, горка-горько, мал-мял и т. д. Особо трудными позициями для произношения мягких согласных являются абсолютный конец слова, положение перед твёрдым согласным, а также чередование твёрдых и мягких согласных в предлогах слова.

Однако чаще всего допускаются ошибки в произнесении аффрикат [ц] и [ч] и фрикативных [ж], [ш], [ш'], не имеющих соответствий во вьетнамском языке. Распространённой ошибкой является неразличение шипящих [ж]-[ш], а также смешение [ш]-[с] и [ж]-[с] (ло[с]ка вместо ло[ж]ка, молодё[с] вместо молодё[ж]ь), замена аффрикаты [ц] межзубным [с]. Особенно часто эта ошибка допускается в конце слова (зая[с] вместо заяц).

Отсутствие звука [j] во вьетнамском языке вызывает большие трудности при постановке произношения у студентов-вьетнамцев, что ведёт к возникновению ошибок следующего характера:

а) утрате [j] в положении перед гласными (тво[а] вместо твоя, [а]сно вместо ясно);

б) утрате [j] в позиции после согласных (сел вместо съел, семя вместо семья);

в) замене [j] гласным [и] (Татиана).

Звук [p] часто заменяется вьетнамцами на [ж], [з] ([з]абочий-рабочий, па[з]-пар, [ж]ука-рука).

Типичной ошибкой вьетнамских учащихся является отсутствие редукции [а], [о], [е] в безударных позициях, т. к. подобное явление не свойственно их родному языку. Все гласные произносятся с равным напряжением артикуляционного аппарата в потоке речи. Выделение ударных гласных осваивается вьетнамскими студентами с большим трудом на всех этапах обучения.

Особое внимание во вьетнамской аудитории следует уделять ритмическим моделям слов, где чередуются слоги с мягкими и твердыми согласными, т. к. структура вьетнамского слога менее разнообразна и может состоять из одного, двух, трех и очень редко из четырех звуков. Вьетнамцы часто не слышат всех различий, имеющих место в русском языке. Поэтому необходимы специальные ритмические упражнения для снятия такого рода трудностей.

Рассмотрение и учет различий в фонетических системах русского и вьетнамского языков позволяют понять причины произносительных ошибок вьетнамских студентов, наметить пути и способы их своевременного устранения.

РОЛЕВЫЕ ИГРЫ ПРИ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ

Шелестина М.Е., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

При обучении русскому языку как иностранному (РКИ) студентов из разных стран важнейшей задачей считается повышение эффективности учебного процесса. Одна из основных ее составляющих — это применение современных методов обучения. Среди большого количества методов обучения мы выделим ролевые игры на уроках РКИ как пример инновационных технологий, которые позволяют иностранным студентам хорошо овладеть русским языком, быстрее адаптироваться и подготовиться к ситуациям повседневного общения.

Ролевая игра — это речевая, игровая и учебная деятельность одновременно. Цель игры на уроках РКИ — формирование и развитие речевых навыков и умений учащихся. С точки зрения студента, ролевая игра — это игровая деятельность, в процессе которой они выступают в определенных ролях. На практике мы часто встречаемся с тем, что иностранные студенты боятся оказаться в неловкой ситуации из-за незнания русского языка, они даже не пытаются вступить в разговор с людьми, говорящими по-русски, а в магазинах и других учреждениях пытаются изъясняться жестами. Чтобы решить эту проблему предлагается активно использовать игры, имитирующие различные ситуации, с

которыми может столкнуться иностранец. На уроке преподаватель рассматривает ролевую игру как форму обучения диалогическому общению.

Все должно проходить в доброжелательной атмосфере, вызывать чувство радости общения. На начальном этапе преподаватель руководит процессом и следит за происходящим. В последующем его роль будет меняться и постепенно становиться лишь наблюдательной [1, с 30].

Технология ролевой игры состоит из нескольких этапов. 1. Этап подготовки. 2. Этап объяснения — формулировка целей урока, постановка проблемы. 3. Процесс игры. 4. Этап анализа и обобщения [1, с 220].

Приведем пример ролевой игры. Игра «Рекомендации и советы». Цель игры- повторение конструкций с дательным падежом существительных и местоимений. Группа делится на две команды. Для каждой команды подготовлены несколько карточек с описанием разных проблем. Например: «Вам одиноко в новом незнакомом городе Харькове», «Вы не знаете, кем стать — врачом или инженером», «Вы хотите бросить курить» и другие. Карточки лежат лицевой стороной вниз. Участник первой команды берет карточку, читает проблему. А участник второй команды должен дать совет, как лучше поступить в данной ситуации. Ответы рекомендуется начинать со слов: «Вам надо/не надо...», «Я советую/не советую вам...», «Вам можно/нельзя...».

Использование ролевых игр на уроках не является заменой традиционному выполнению упражнений из учебника, способом занять студентов, когда они устали. Это скорее кульминационная деятельность в обучении языку, где студент может применить свои лексические и грамматические знания. И преподаватель создает искусственную ситуацию для общения, чтобы связать учебный процесс и реальные ситуации.

Использование ролевых игр способствует интеллектуальному и эмоциональному развитию личности.

Литература

1. Семенова Т.В., Семенова М.В. Ролевые игры в обучении иностранным языкам. - ИЯШ, 2005, № 1. – С 29-32.

2. Черная С.И. Организация ролевой игры на занятиях с иностранными студентами//Актуальные проблемы обучения иностранных студентов. Материалы межвузовской научно-практической конференции. - Днепрпетровск – 2011. – С 220-222.

ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОЕ ИНТЕГРИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ: ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ

Шнайт И., Австрия, Клагенфурт
Клагенфуртский университет,
Романов Ю.А., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Предметно-языковое интегрированное обучение, ставшее неотъемлемой

частью европейского образования, реализует интеграцию изучения иностранного языка и учебных дисциплин – как правило, путем тщательной координации в их преподавании и выработки у обучаемых соответствующих учебных навыков. Однако на практике далеко не всегда удается интегрировать аспекты, традиционно относящиеся к разным учебным программам; кроме того, существующие системы оценивания традиционно используются в рамках лишь одной дисциплины, а не двух. На данном этапе нелегко определить степень интеграции языкового обучения с предметами, и нет единого мнения относительно того, как такая интеграция может быть достигнута [1].

В то же время в Европе есть разные модели предметно-языкового интегрированного обучения в зависимости от того, на каком языке (или языках) говорят в той или иной стране, какие иностранные языки там изучаются, и какова языковая политика государства в целом. Например, предметно-языковое интегрированное обучение в Германии чаще всего охватывает школьные предметы, которые преподают на английском или французском языке, так как именно эти языки чаще всего изучаются школьниками как иностранные. Во многоязычных странах (Бельгия, Люксембург и др.) используются иные модели предметно-языкового интегрированного обучения. В этих странах язык, являющийся родным для одной части населения, одновременно изучается как второй или как иностранный другой его частью и наоборот, при этом школьные учителя и университетские преподаватели должны (независимо от того, на каком языке ведется преподавание) принимать во внимание то обстоятельство, что для одних слушателей этот язык является родным, а для других – иностранным. В дискуссиях о предметно-языковом интегрированном обучении часто бытует мнение о том, что многообразие его моделей является недостатком, и было бы лучше выработать единую, унифицированную модель предметно-языкового интегрированного обучения для всей Европы. Впрочем, некоторые исследователи полагают, что сильная сторона предметно-языкового интегрированного обучения как раз и состоит в его многообразии [2].

Литература

1. Integration of theory and practice in CLIL / Ed.by R. Breeze, et al. – Amsterdam – New York: Editions Rodopi, 2014. – 202 p.
2. Lamsfuß-Schenk S., Wolff D. Bilingualer Sachfachunterricht: Fünf kritische Anmerkungen zum state of the art // ZIF. – 1999. – Vol. 4(2). – 7 p.

СЕКЦИЯ №2
ПРЕПОДАВАНИЕ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫХ ДИСЦИПЛИН
ИНОСТРАННЫМ СТУДЕНТАМ И ВОПРОСЫ МЕЖПРЕДМЕТНОЙ
КООРДИНАЦИИ

ДЕМОНСТРАЦИОННЫЕ ЭКСПЕРИМЕНТЫ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ

Виктор И.В., Гаврылюк Ю.Р., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Процесс обучения естественным дисциплинам иностранных студентов подготовительных факультетов отличается целой гаммой особенностей и ограничений. Однако сохраняется основная цель образовательного процесса - поддержание интереса к обучению на протяжении всего его периода.

Использование в обучении наблюдений, экспериментов и опытов позволяет перейти от информационно-объяснительной формы изложения к деятельному подходу, формирующему творческую личность, заинтересованную в самообразовании. В процессе работы в аудитории важным является гармоничное сочетание теоретической информации и практического исполнения, с которым усваивается большее количество полученных знаний.

Рассматривая эксперименты как педагогически контролируемые наблюдения, позволяющие продемонстрировать научные закономерности и процессы с варьируемыми условиями для всестороннего охвата и объяснения теоретических заключений, следует выделить цели и преимущества применения эмпирической составляющей в обучении.

Эксперимент это универсальный, познавательный метод, позволяющий:

- сделать понятными сложные законы и закономерности науки;
- повысить наглядность содержания научных законов;
- продемонстрировать применение теоретических знаний на практике;
- сформировать эмпирические навыки у студентов;
- повысить интерес студентов к процессу обучения.

В современных условиях развития технологий существует множество альтернативных вариантов замены натуральных экспериментов, однако наглядное представление опыта в аудитории с объяснениями новой лексики и сути научного закона для иностранных студентов имеет приоритетное значение. Удачно подобранный эксперимент позволяет вызвать соответствующий эмоциональный фон у группы усиливающий запоминание, восприятие и понимание, способствующие усилению интереса к обучению.

Демонстрационный эксперимент подразумевает наличие одного объекта в группе, который находится у педагога, осуществляющего постановку опыта.

Фронтальный подход предусматривает оснащение всех учащихся в группе экспериментальными объектами для исследований.

Оба подхода имеют свои преимущества и недостатки, как для учащихся, так и для педагога. Однако, грамотный подбор экспериментальных объектов для демонстрационного подхода по критерию возможности их последующего самостоятельного воплощения в «домашних» условиях и доступности условий опыта и ингредиентов в него входящих позволяют объединить преимущества фронтального и демонстрационного подходов.

НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Данилевич С.Б., Украина, Харьков

Харьковский гуманитарный университет «Народная украинская академия»

Уже с первых дней обучения студенты должны отдавать себе отчет в том, что в современном мире, чтобы обеспечить как профессиональную, так и социальную адаптацию на протяжении всей жизни необходимо обновлять свои знания и компетенции [1, с. 241]. Главным здесь является самообразование. Так, вопросам самообразования посвящен сайт Самоосвіта (<http://samoosvita.in.ua>).

В частности, чтобы успешно адаптироваться в Украине студенту-иностранцу Минобразования разработало стандарты украинского языка для иностранцев (<https://bykvu.com/bukvy/90925-v-minobrazovanii-razrabotali-standarty-ukrainskogo-yazyka>). Для дополнительного обучения украинскому языку можно воспользоваться сайтом Languages (<http://www.50languages.com/vivchajte-movi-onlajn>), предназначенным для изучения 50 различных языков. Онлайн курсы, приложения, тесты, игры, карточки со словами и др. Достаточно выбрать из списка «Я розмовляю» нужный язык, например, арабский (AR) и из списка «Я хочу вивчити» – (UK) український. Учебные материалы доступны в виде приложения для iPhone и Android.

ED ERA (<http://www.ed-era.com/courses/>) посвящен внедрение новых технологий и разработок в учебный процесс предлагает лекции: украинский язык и литература. А, кроме того, 3D-моделирование, изучение основ прав человека и др. Помочь в обучении украинскому языку могут сайты: hosgeldi.com, loecsen.com, l-lingo.com, w2mem.com, librivox.org, forvo.com, mylanguageexchange.com и это далеко неполный перечень.

Знание еще одного языка открывает доступ к украинским онлайн-ресурсам для дистанционного, таких как Прометеус (<http://prometheus.org.ua/>) – онлайн-курсы преподавателей ведущих украинских ВУЗов, общественный проект массовых открытых онлайн-курсов (МВОК).

Новая платформа образования для взрослых «УМІТИ» (<https://umity.in.ua/>) предлагает мини-курсы, продолжительностью 6 часов. Их можно проходить: индивидуально в интернете, в группе на тренинге, группой дистанционно.

Сайт ВУМ (<http://vumononline.ua/>) образовательной инициативы, которая распространяет идеи и способствует развитию гражданского общества в Украине предлагает 40 бесплатных онлайн-курсов на украинском языке.

Таким образом, концепция непрерывного образования получила качественное развитие благодаря новым информационным технологиям. Представляется целесообразным внедрение её в практику с первых занятий.

Литература

1. Козыренко В.П. Информационные образовательные технологии в условиях социальных трансформаций. / В.П. Козыренко // Вчені зап. Харків. гуманітар. ун-ту «Нар. укр. акад.». – Харків, 2016. – Т. 22. – С. 241–248.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Кочина В.В., Україна, Харків
Українська інженерно-педагогічна академія

У професійній діяльності люди намагаються досягти не лише загальних, а й особисто значущих цілей, завдяки знанням, вмінням, навичкам. Професійне спілкування – творчий, керований процес взаємообміну повідомленнями, організації взаєморозуміння, досягнення оптимальної взаємодії, взаємопізнання в різних видах діяльності учасників професійно спрямованої комунікації. Професійне спілкування, зазначає І. Радомський, регулює офіційні стосунки в державно-правовій та суспільно-виробничій сферах [1].

А. Бондаренко підкреслює, що професійне (ділове) спілкування – це особлива форма взаємодії людей у процесі визначеного виду діяльності, що сприяє встановленню морально-психологічної атмосфери праці та взаємин партнерства між керівниками й підлеглими, між колегами, створює умови для продуктивного співробітництва людей у досягненні вагомих цілей, забезпечуючи успіх загальної справи [2].

Специфічність професійного спілкування обумовлена видами самої професійної діяльності інженера-педагога транспортної галузі. Встановлено, що інженери-педагоги транспортної галузі виконують наступні види діяльності: 1) проектувальна (проекування окремих вузлів транспортних засобів, електрообладнання, систем управління автомобільного транспорту та ін.); 2) експлуатаційна (технічне обслуговування системи охолодження двигунів автомобільного транспорту, обслуговування вузлів транспортних засобів, проведення електротехнічних робіт тощо); 3) ремонтна (ремонт і відновлення механізмів і вузлів транспортних засобів різного призначення); 4) організаційно-управлінська діяльність (організація технічного обслуговування автомобільного та міського транспорту та ін.); 5) навчально-виховна (проведення інструктажів, викладання професійно-орієнтованих та фахових дисциплін в умовах професійно-технічних навчальних закладів, стимулювання й розвиток у студентів потреби у професійному спілкуванні і мовленнєвій взаємодії).

Враховуючи наведені види діяльності інженера-педагога, доцільно розглянути й визначити особливості професійного спілкування, які впливають на його ефективність, а саме:

- наявність досвіду комунікативної взаємодії, володіння певною системою комунікативних умінь, навичок і дій кожного із суб'єктів професійного спілкування;

- суб'єкти професійного спілкування є представниками однієї професійної групи, але мають різний професійний досвід, рівень оволодіння навичками професії;

- взаємодія суб'єктів професійного спілкування відбувається в певній комунікативній ситуації, яка пов'язана з професійними потребами, необхідністю вирішення певних виробничих завдань, що спонукають їх до спільної діяльності;

- комунікативні вміння, навички, дії суб'єктів професійного спілкування орієнтовані на смислове сприйняття і засвоєння професійних знань (інформації професійного змісту). Тут важливим є зворотний зв'язок для осмислення ситуації професійного спілкування.

Таким чином, слід зазначити, що професійне спілкування здійснюється для досягнення комунікативної мети в конкретній професійній діяльності, що реалізується за видами професійної діяльності інженерів-педагогів транспортної галузі.

Література

1. Радомський І.П. Культура та стилі спілкування педагога, рівні розвитку культури педагогічного спілкування / І.П. Радомський // Наукові записки ВДПУ. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2005. – Вип.14. – С. 82-84.

2. Бондаренко А.І. Культура ділового мовлення вчителя: навч-метод. посіб. / А.І. Бондаренко. – Ніжин: НДПУ. 2000. – 73 с.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ МОВИ АРХІТЕКТУРИ

Кучеренко О.Ф. Україна, Харків
Харківський національний університет будівництва та архітектури

Як переконливо доводять усні та писемні фахові тексти, відповідний словниковий матеріал, у фаховій мові архітектури активно використовуються лексеми загальноповсякденної мови. Лексичні загальноповсякденні номінації мають певні особливості у створюваних загальноповсякденних текстах, спричинені передовсім практичними потребами буденної картини світу у певний історичний період, а також національними змістовими та мовними характеристиками.

Однак фахова мова презентує особливості окремої наукової діяльності, фіксує терміни, що відбивають наукові закони пізнання, і як наслідок – творить особливу наукову картину світу архітектури. На які ж особливості вживання

термінологічних лексем архітектури необхідно звертати увагу, навчаючи іноземних студентів термінології?

Передовсім треба співставляти визначення номінацій з архітектури, надані у термінологічних словниках, загальнозживаних словникових виданнях та нормативних державних стандартах (ДСТУ) з метою уникання помилок у терміновживанні під час усного та писемного спілкування.

У нормативних документах (наприклад, «Державні будівельні норми України» В.2.1-10-2009) міститься тільки дві термінологічні номінації, які збагатили терміносистему архітектури, попередньо застосовувані у загальнозживаній мові: *споруда* та *будівля*. До них надано наукові визначення, які відповідають сучасному рівневі розвитку цих царин діяльності (пор. «*споруда* – *рукотвірне утворення (об'єкт), споруджене будівельними засобами, призначене для виконання господарських або інших функцій*» [3, с.17] та «*будівля* – *капітальна споруда, її частина, яка призначена для проживання або перебування фізичних осіб, і енергія в якій використовується для створення мікроклімату та забезпечення побутових потреб людини*» [3, с.4]). Стандартизовані видання з архітектури не наводять взагалі номінацій *мурування, кам'яниця, дім*. Виключно у терміносполученнях (*будинок житловий, гостьовий, площа житлового будинку*) спостережено лексему *будинок* та *будова (моніторинг будови)*. Будування використано виключно на означення процесу, а не готової споруди.

Отже, що лексеми загальнозживаної мови використовуються у фаховій мові архітектури, проте не завжди послідовно, на що треба звертати увагу при навчанні іноземних студентів фахової мови архітектури.

Література

1. Архітектура. Короткий словник-довідник /за заг. ред. А.П. Мардера.– К.: Будівельник, 1995. – 303с.
2. Державні будівельні норми України» В.2.1-10-2009.
3. Кияк Т.Р. Фахові мови як новий напрям лінгвістичного дослідження// Іноземна філологія. – К., 2009. – Вип. 121. – С.138-141.

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ДОВУЗОВСКОГО ЭТАПА ПОДГОТОВКИ

Лапузина Е.Н., Лисачук Л.Н., Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Известно, что студенты подготовительного факультета для иностранных граждан часто испытывают трудности, связанные с профессиональным определением и приобретением необходимых знаний по избранной специальности. Нередко у студента нет достаточной уверенности в правильности профессионального выбора, в результате чего он может его кардинально изменить. Во многих случаях изменение приоритетов в выборе специальности у студентов

объясняется повышенным интересом к новым, востребованным на рынке труда профессиям.

Результаты предварительного опроса свидетельствуют о том, что иностранные студенты, приезжающие на учебу в Украину, не обладают достаточной информацией о будущей специальности. Исходя из этого, необходимо разрабатывать информационно-методическое обеспечение для проведения профориентационной работы с учетом передовых образовательных технологий, современных научных достижений в разных сферах человеческой деятельности и уровня владения студентами научным стилем речи.

В целях реализации концепции по информированию и привлечению иностранных студентов к дальнейшему обучению и научной работе в НТУ «ХПИ» на факультете международного образования подготовлено учебное пособие «Путь к успеху через образование и науку». Пособие призвано помочь иностранным студентам в выборе будущей специальности. Принцип построения пособия предусматривает как аудиторную, так и самостоятельную работу студентов.

Учебное пособие включает краткую информацию, позволяющую получить общее представление о структуре нашего университета, направлениях обучения и специальностях, а также содержит сведения о достижениях учёных и перспективах научной работы.

В качестве основной единицы организации материала пособия был выбран текст. Для каждого из направлений обучения отобрано и апробировано 2–3 текста. При отборе текстов и заданий к ним мы руководствовались следующими принципами: 1) новизна, 2) актуальность, 3) информативность, 4) доступность в языковом отношении с учетом межпредметной координации.

Следует отметить, что в текстах пособия содержится унифицированная система заданий. Предтекстовые задания, направленные на снятие лексико-грамматических трудностей, включают задания на определение значений новых слов, подбор синонимов/антонимов к словам и выражениям, и задания на расширение лексического запаса. Послетекстовые задания предполагают неоднократное обращение к тексту и направлены на понимание и воспроизведение текстового материала. Это такие задания, как: составление плана текста; ответы на вопросы; выбор правильного ответа (согласитесь или нет); выбор логического завершения фразы в соответствии с текстом; восстановление текста; написание эссе; работа с кейсами (ситуационными заданиями).

Ситуационные задания или кейсы занимают особое место в предлагаемой системе заданий. Кейс – это педагогический инструмент, который используется для достижения определенных учебных целей. Ситуационные задания требуют от студентов письменного и устного выражения своих взглядов, поэтому они становятся эффективной формой совершенствования навыков письменной и устной речи для иностранных студентов. Работа с кейсами, тематика которых тесно связана с будущей профессией, повышает мотивацию студентов к изучению научного стиля речи и облегчает восприятие непростого научного материала в процессе последующей учебы.

Мы считаем, что знание научного стиля речи является базовым для успешного овладения иностранными студентами выбранной специальностью. Эффективность обучения научному стилю речи достигается путем принципа межпредметной координации, который реализуется в процессе совместной работы преподавателей кафедр гуманитарных и естественных наук.

Следующими этапами повышения уровня информированности иностранцев о возможностях обучения и научной работы в нашем университете являются:

- подготовка компьютерных лингафонных уроков на базе учебного пособия «Путь к успеху через образование и науку», которые помогут иностранным студентам правильно строить предложения, читать и понимать научные тексты;
- разработка дистанционного курса с тщательно подобранной, минимизированной профориентационной информацией о НТУ «ХПИ» для использования студентами в любое удобное для них время.

Реализация этих составляющих, по нашему мнению, поможет обеспечить качественную подготовку иностранных студентов, повысит их информационную культуру, усилит мотивацию к обучению, обогатит знания о различных сферах профессиональной деятельности и поможет в выборе профессии.

Новая информация о будущей специальности, которая отсутствует в учебниках, а также реальная возможность расширить свои профессиональные знания будут способствовать эффективной подготовке студентов к обучению на основных факультетах.

Литература

1. Лапузина Е.Н. Новые технологии в сфере образования // Теорія і практика управління соціальними системами // Щоквартальний наук.-практ. журнал. – Харків: НТУ «ХПИ». – 2002, № 4. – С. 37-45.
2. Кухаренко В.М. Куратор змісту: навчально-методичний посібник / В.М.Кухаренко, Ю.М.Главчева, О.В.Рибалко; за заг. ред. В.М.Кухаренка. – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПИ», 2016. – 14 С.

ВИКЛАДАННЯ ГЕОМЕТРІЇ ІНОЗЕМНИМ СЛУХАЧАМ ЦЕНТРА ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Лисянська Г.В., Гаєвська В.О., Україна, Харків
Харківський національний університет будівництва та архітектури

Одним з основних завдань викладання математики у центрі довузівської підготовки іноземних громадян є оволодіння студентами російськомовною математичною термінологією, уміннями розуміти математичні висловлювання, означення, теореми, правильно їх записувати російською мовою. Основним інструментом досягнення цієї мети є створення методичного посібника. На даний час існує достатня кількість посібників, створених для початкового, адаптаційного періоду засвоєння арифметики та арифметичних дій. Але найбільші труднощі в порівнянні з іншими розділами математики викликає вивчення геометрії

[1, с 3]. Велика кількість означень і теорем, неоднозначність вибору методу розв'язання даної конкретної задачі, необхідність в деяких випадках проведення додаткових побудов до малюнку, наявність нестандартних підходів до розв'язання задач, які не можна виконати в кілька кроків – усе це ускладнює освоєння даного курсу.

Орієнтація на обмеженість словникового запасу у іноземних студентів, які вивчають математику російською мовою, обумовлює в процесі підготовки навчальних матеріалів для даного контингенту учнів необхідність ретельного відбору форматів викладу, варіантів формулювань визначень, теорем, властивостей і таке інше. При цьому доводиться знаходити компроміс між прагненням уніфікувати і спрощувати лексичні форми викладу матеріалів, що відносяться до різних розділів курсу, і бажанням забезпечити їх повноту і логічну завершеність.

З метою усунення зазначених вище проблем увесь матеріал курсу пропонується поділяти на три логічні частини. В першій частині наводити основні теоретичні відомості з певної теми, які проілюстровані необхідними малюнками. Матеріал цієї частини дозволить найбільш повно осмислити і систематизувати теоретичний матеріал. У другій частині надавати приклади розв'язування типових завдань. В одних випадках це завдання, що ілюструють деякий алгоритм, в інших – завдання, на прикладі яких показано різні способи розв'язання однієї проблеми. Наприкінці в рубриці «Приклади для самостійного розв'язання» має сенс надавати тренувальні завдання, велика кількість яких дозволяє іноземному слухачеві сформувати необхідні практичні навички та навчити їх розв'язувати більш складні багатокрокові задачі.

Література

1. Кузнецова Т.И., Грибков И.В. Геометрия: Учеб. пос. для иностранных студентов естественно-научных специальностей, обучающихся на подготовительном факультете МГУ им. М.В. Ломоносова. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985.

ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИТ-ТЕХНОЛОГИЙ. ВИРТУАЛЬНАЯ РЕАЛЬНОСТЬ

Петрова Д.М., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

В настоящее время основными направлениями разработки программного обеспечения выступают автоматизация предприятий и бизнеса, совершенствование операционных систем и приложений, «облачные» технологии. Одним из перспективных направлений развития современных ИТ-технологий является технология виртуальной реальности.

Виртуальная реальность представляет собой некое подобие окружающего нас мира, искусственно созданного с помощью технических средств и представленного в цифровой форме. Создаваемые эффекты проецируются на созна-

ние человека и позволяют испытывать ощущения, максимально приближенные к реальным. [1]

Принцип работы виртуальной реальности

Современные очки виртуальной реальности – это синоним «шлема VR». Внутри расположено две линзы, на которые транслируется изображение со смартфона или персонального компьютера. В зависимости от типа устройства, из ПК или телефона передается адаптированная картинка, отдельная для каждого глаза. Очки разделяют изображение, которое видит левый и правый глаз при помощи специальной перегородки. [2]

Подготовка изображений и видео для виртуальной реальности также требует особых процедур. Снимается картинка двумя камерами – каждая снимает изображение для обоих глаз. Ставятся камеры на расстоянии, на котором приблизительно находятся и человеческие глаза. По такому же принципу выстраивается 3D реальность программистами. [2]

Области применения VR

В медицине интерактивные тренажеры виртуальной реальности помогут врачам изучать анатомию человека в трехмерном виде, что даст им возможность применять комплексный подход к лечению. А также может переводить процедурную компьютерную томографию пациента в трехмерное изображение, которое врач может перемещать и исследовать в виртуальном пространстве. [3]

В обучении использование VR технологий позволит облегчить процесс обучения и сделать более интересным.

В промышленном дизайне и архитектуре. Вместо того, чтобы строить дорогостоящие модели машин, самолетов или зданий, можно создать виртуальную модель, позволяющую не только исследовать проект изнутри, но и проводить тестирование его технических характеристик. [4]

Игры и развлечения. Это самая широкая область применения в нее входят погружение в игру, кино, посещение мероприятий и многое другое.

Недостатки и препятствия для развития

Основной фактор, сдерживающий рост VR-рынка, — это отсутствие массового и бюджетного продукта. [5]

В случае ненадлежащей безопасности приложений возможны такие последствия как: кража персональных данных, изменение реальности злоумышленником.

Заключение

Вполне может так стать, что с развитием высоких технологий в этой сфере виртуальная реальность займет прочное место в нашей жизни и обеспечит людей огромным, практически безграничным пространством для ведения любых дел.

Литература

1. Как изменят нашу жизнь устройства виртуальной реальности [Электронный ресурс] – URL:<https://iot.ru/gadzhetny/kak-izmenyat-nashu-zhizn-ustroystva-virtualnoy-realnosti> (дата обращения: 09.05.18)

2. Как устроены очки виртуальной реальности? [Электронный ресурс] – URL: https://www.boonget.ru/articles/kak_ustroeny_ochki_virtualnoj_realnosti/ (дата обращения: 10.05.18)

3. Виртуальная реальность улучшит медицинские навыки врачей [Электронный ресурс] – URL: <https://hi-news.ru/hardware/virtualnaya-realnost-uluchshit-medicinskie-navyki-vrachej.html> (дата обращения: 09.05.18)

4. Что такое виртуальная реальность: свойства, классификация, оборудование — подробный обзор области [Электронный ресурс] – URL: <https://tproger.ru/translations/vr-explained/> (дата обращения: 09.05.18)

5. Деньги из «Матрицы». Стоит ли инвестировать в виртуальную реальность [Электронный ресурс] – URL: <http://www.forbes.ru/finansy-i-investicii/360925-dengi-iz-matricy-stoit-li-investirovat-v-virtualnuyu-realnost> (дата обращения: 10.05.18)

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ

Семяннікова Н. Л., Україна, Харків
Національний технічний університет “ХПІ”

Сьогодні українська педагогічна система перебуває на етапі кардинальних змін і характеризується інтеграційними процесами зі зближення з освітніми системами країн зарубіжжя, що висуває нові вимоги до підготовки фахівців. Компетентнісний підхід є ключовим у процесі модернізації вищої освіти в Україні. У сучасному динамічному світі дуже важливо мати актуальні знання, уміння, навички. Питання формування фахової компетентності в умовах вищого навчального закладу є динамічним, пластичним процесом і має відповідати вимогам часу.

В основному на навчання до України приїждять молоді люди 17–25 років. Це особистості зі сформованим світоглядом, зі сформованою картиною світу, своїм стилем поведінки, характерним для того середовища, в якому вони виховувалися. У результаті студентам-іноземцям дуже складно пристосуватися до нових умов життя.

Кожний етап навчання іноземних студентів має свої особливості і проблеми. Пропедевтичний етап є фундаментом для успішної підготовки іноземних студентів. Характерною рисою цієї підготовки є навчання нерідною мовою з паралельним оволодінням цією мовою, спрямоване на майбутню професійну діяльність; навчання в умовах соціокультурної та біологічної адаптації. Це стосується як вивчення мови (російської або української), так і природничих дисциплін.

На першому етапі відбувається процес усвідомлення й спостереження. Студенти усвідомлюють навчальні завдання, мету навчальної діяльності, індивідуальні проблеми. Засвоєння нової для іноземних студентів соціальної ролі

(від цього напряму залежить їхня успішна діяльність), реалізація особистих потреб, у тому числі й комунікативних, відбувається у стані достатньо високої нервової напруги. І це ускладнює процес навчання.

Реалізація тих потреб студентів, які стосуються навчання та отримання інформації, не може здійснюватися без вирішення головної проблеми освітнього процесу – формування ключових компетентностей. Під ключовими компетентностями у сучасній науці розуміють комплексні властивості особистості, що містять взаємопов'язані знання, уміння, навички, здібності, цінності та етику, готовність мобілізувати та продемонструвати їх у необхідній ситуації [1, с. 5]. Компетентність є якісною характеристикою особистості, наявність якої дозволяє іноземним студентам бути успішними, посилює мотивацію і сприяє покращенню процесу адаптації.

Накопичений досвід роботи з іноземними студентами показує, що процес навчання не буває рівним і спокійним взагалі. На шляху до знань студенти стикаються з різними проблемами і труднощами, що обумовлюються такими чинниками:

- неготовність студентів використовувати знання, набуті ними раніше, у новому мовному середовищі;
- слабке орієнтування студентів у іншомовному інформаційному просторі;
- неузгодженість між системами викладання дисциплін природничого циклу в країнах їх попереднього навчання та в Україні;
- зростання академічного навантаження протягом обмеженого терміну навчання на першому етапі;
- невпевненість у собі, страх студентів-іноземців бути неуспішними у новому освітньому середовищі.

До того ж сьогоднішні студенти-іноземці істотно відрізняються від тих іноземних громадян, які приїжджали на навчання до нашої країни десять років тому. Сучасні студенти отримують інформацію переважно за допомогою візуального способу, спираючись на емоційні й зорові образи; багато хто не навчений вдумливо читати тощо.

Труднощі виникають і у зв'язку з тим, що після занять і під час канікул студенти переважно спілкуються зі співвітчизниками рідною мовою. В останні роки спостерігається відсутність систематичних знань з природознавчих дисциплін. Іншою проблемою у студентів є відсутність уміння працювати самостійно. Вони не вивчають теоретичний матеріал, не знайомляться з лекційними записами перед практичними і лабораторними заняттями, не виконують домашні завдання.

Ми, викладачі факультету міжнародної освіти НТУ «ХП», бачимо вказані проблеми, ретельно аналізуємо і шукаємо шляхи їх вирішення. Ці питання обговорюються на засіданнях кафедри, на наукових семінарах і конференціях.

З метою надання допомоги студентам викладачі кафедри природничих наук впроваджують у навчальний процес новітні методики (елементи дистанційного та змішаного навчання, інтерактивні та проблемні методи, аудіо- та відеонавчання в комп'ютерному класі, віртуальні експерименти), проводять в ауді-

торіях та гуртожитках численні консультації, які відрізняються різноманітністю та індивідуальним підходом до студентів.

Великого значення у цьому сенсі набуває також багатовекторна виховна та позааудиторна робота.

Отже, для успішного подолання труднощів при формуванні умінь та навичок навчання іноземних студентів повинно відбуватися поетапно, послідовно, відповідно до психологічних особливостей та індивідуально особистісного характеру. На нашу думку, перед викладачами стоїть завдання визначити ефективні шляхи формування комплексу компетентностей з метою подолання “шоку”, який спостерігається у іноземних студентів на початковому етапі.

Література

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.

ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН – ПРЯМІЙ РОЗВИТОК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Столярова Н.П., Україна, Харків
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Розвиток індивідуальних здібностей іноземних студентів ВНЗ є одним з пріоритетних напрямів викладання та виховання. Мова йде про те, щоб розкрити нахили і талант кожного студента, формуючи ці риси особистості, які є загальними для всіх, а також необхідно пам'ятати про індивідуальні, неповторні, створити умови для їх розкриття. Головна мета такого підходу передбачає розвиток і підтримку, система пошуку передбачає формування навичок інтелектуальної праці. Викладачі Інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна усім своїм єством повернулись до індивідуальності, до кожного іноземного студента, вникнули в духовний світ їх інтересів, потреб, здібностей і талантів, поглядів і переконань.

Педагогічне керівництво іноземними студентами, регулювання їхньої діяльності має здійснюватися не авторитарним нав'язуванням занять, примусом тощо, а гуманно, демократично, завдяки створенню відповідних психолого-педагогічних умов. Що ж до принципу індивідуального підходу, то для його активізації необхідно розробляти програми індивідуального розвитку іноземних студентів, урізноманітнювати індивідуальні консультації тощо.

Індивідуальність, талант формуються під ненав'язливим наглядом і з методичною допомогою викладача ВНЗ, завдяки гнучкому і гармонійному поєднанню різноманітних видів діяльності – індивідуальної, колективної, самостійної і педагогічно керованої, у яких виховується особистість іноземного студента.

Постійна стимуляція пізнавального пошуку, пробудження мотивів брати активну участь в володінні скарбами народознавства і краєзнавства, сприяють

формуванню у студентів якостей творця. Необхідно спрямовувати роботу на те, щоб студент проймався світоглядом, формував у собі гуманістичну спрямованість, моральну зрілість.

Викладачі кафедри соціально-економічних дисциплін Інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені

В. Н. Каразіна не просто залучають іноземних студентів до праці, а виховують усвідомлене ставлення до навчання. Гаслом такого підходу могли б стати слова: „Будь точний. Вважай за втрачену частину життя кожен хвилину, що минула без діла” [2, с. 60]. Для іноземних студентів навчання є визначальною формою діяльності, а головною сферою діяльності є розумова праця, а не фізична. Так, у процесі вивчення навчальних дисциплін „Історія України”, „Країнознавство” іноземні студенти отримують глибокі знання про державу Україна, її роль у людській історії, де вона виступає як джерело духовного багатства суспільства.

Слід визначити, що для розвитку індивідуальних здібностей іноземних студентів ВНЗ передбачаються застосування таких *засобів та методів* роботи викладачів у навчальній групі :

- створення атмосфери відкритості, доброзичливості, терпимості, активного позитивного інтересу студентів один до одного;

- стимуляція спілкування, встановлення більш тісних контактів між студентами групи шляхом як вербальних методик (діалог, мовне спілкування), так и невербальних: „круглий стіл” (візуальний контакт), передача предмета, експоната, будь-якої наочності один одному (фізичний контакт);

- отримання групою інформації про її членів і отримання студентами групи інформації щодо сприйняття її групою („зворотний зв’язок”). Найбільш ефективно ця методика здійснюється у формі розповіді кожного студента про себе, про свою країну, про мотиви приїзду до України і вибору спеціальності тощо [1, с. 7].

Таким чином, важливо, щоб на лекції, семінарі таких дисциплін як „Історія України” та „Країнознавство” студент був не просто пасивним слухачем, а активним співрозмовником викладача, усвідомлено засвоював матеріал, який вивчається. На практиці це означає перехід від інформативного до проблемного характеру занять, суб’єкт-суб’єктних форм взаємодії людей. Першочергове завдання – включати студента в активний пошук істини, створити умови для співпраці викладача і іноземного студента. Це сприятиме розвитку індивідуальних здібностей іноземних студентів, вихованню в освітянської молоді самостійного мислення, формуванню працелюбності, усвідомленому ставленню до навчання.

Література

1. Аркаченков А.Д. Особенности адаптации иностранных учащихся подготовительных факультетов / А.Д. Аркаченков, В.Л. Суринский // Пути оптимизации обучения иностранных студентов : Сб. науч. тр. – М. : Изд-во УДН, 1986. – С. 5–10.

2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник / І. Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.

ANODIC PROCESSES IN DIMETHYL SULFOXIDE WATER SOLUTION

Alena Tulskeya, Akram A. El Chorbagi, Ukraine, Kharkov
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

Introduction. Methanesulfonic acid (MSA) is a strong organic acid which can be applied as a catalyst in nitration, alkylation and etherification of olefins [1] and can also be applied for preparation of electrolytes in chemical, electronic and radio technical branches of industry [2], in pharmaceuticals [3]. MSA can be produced by chemical and electrochemical method. Chemical method has been studied and realized quite well. Electrochemical one has not been realized in industry nevertheless it can allow to obtain a wide range of organic substances. Dimethyl sulfoxide (DMSO) and methylsulfonylmethane (MSM), which are the by-products in the oil-desulphurization processes, may be used as a source for electrochemical synthesis of MSA [4,5].

Experimental part. Electrode processes were performed by voltammetry method applying the potentiostat P-45X. Kinetics of anodic process was studied on a smooth platinum anode with a surface about $1,2 \text{ cm}^2$. Sulphuric acid with a concentration $0,2 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$ was applied as an indifferent electrolyte. The objects of study are influence of DMSO ($0,5 \dots 4,0 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$) and MSM ($0,5 \dots 1,5 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$) concentration on a kinetics of anodic process. The temperature is $288 \dots 363 \text{ K}$. The current load is 15 A . Working anodic current density - $150 \dots 850 \text{ A}\cdot\text{m}^{-2}$. Material of anode is platinum, material of cathode is steel X10CrNiTi18-10. MSA was extracted through the sedimentation by cooling of solutions to the temperature 291 K and lower. The resulting products were analyzed by IR spectrometer Agilent Cary 630 FTIR [4, 6].

Results and discussion. Electrochemical method allows to manage the process by varying the anodic potential, catalytic activity of material, temperature of electrolyte, promoting admixtures. Analyzing the current-voltage curves we can justify the parameters of electrochemical synthesis. DMSO water solution has a low effective conductivity. Sulphuric acid with a concentration $0,2 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$ was applied as an indifferent electrolyte. Diluted sulphuric acid is stable and doesn't interact with the DMSO and products of its oxidation. Mechanism of oxygen releasing on a platinum electrode in sulphuric acid solution has been well-studied [7, 8].

Oxidation of DMSO into DMS on a platinum surface is performed with a combined reaction which is oxygen release and the potential of peroxide formation is not reached yet. Anodic release of oxygen has an intermediate step – the formation of radical oxygen particles.

Significant difference between straight and backward parts of current-voltage curves in potential range from $1,6$ to $1,8 \text{ V}$ indicates an adsorption of DMSO on a platinum electrode surface and verifies the hypothesis about the participation of DMSO in anodic process.

The release of oxygen from the $0,2 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$ of H_2SO_4 is performed with a large overvoltage at the potentials of formation of peroxide compounds on a platinum surface [7,8]. Presence of organic sulphur compounds in the anode layer and their involving into the anodic process was proved by the shift of anodic potentials into posi-

tive area after addition of DMSO to the $0,2 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$ solution of H_2SO_4 . The most significant shift was noticed after addition of $1 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$ of DMSO. Rise of DMSO concentration down to $3 \text{ mol}\cdot\text{dm}^{-3}$ leads to reduction of anodic potential due to the reduction of energy costs for the electrochemical desorption of MSA from the platinum surface comparing to the combined reaction of the formation peroxide by recombination of OH radical particles.

MSA was obtained by the cooling of electrolyte to 278...300 K. MSA was separated by filtration as the colorless crystals with the further washing with distillate water at a temperature under 278 K. The stock solution after the adjustment was applied in the next electrolysis cycle.

Conclusion. The mechanism for electrochemical synthesis of DMS and MSA from the DMSO water solution was described. Oxidation of DMSO to DMS is performed in the potential range 1,5...1,7 V on the platinum electrode surface. In the potential range higher than 1,87...1,89 V the oxidation of DMS to MSA is performed. There has been proposed a stage-mechanism for electrolysis of DMSO solution. Production of MSA is combined with electrochemical synthesis of hydrogen peroxide. Radical oxygen parts, generated on the platinum anodic surface, are involved in the MSA formation .

References

- [1] P. Kulkarni, Orient. J. Chem. 31 (2015) 447-451.
- [2] F. C. Walsh, C. Ponce de León, Surface and Coatings Technology 259 (2014) 676 – 697.
- [3] M.D. Gernon, M. Wu, T. Buszta, P. Janney, Green Chem. 1 (1999) 127-140.
- [4] M.A. Akhmedov, Sh.Sh. Khidirov, M.Yu. Koparova, Kh.S. Khibiev, Izv. Vyssh. Uchebn. Zaved. Khim. Khim. Tekhnol., 2016, pp. 100 –106.
- [5] O.L. Matrunchyk, G.G. Tulsy, S.A. Leshchenko, A.G. Tulskaia, K.S. Rutkovskaya (2017) Razrabotka tekhnologicheskikh pokazatelej ehlektrohimicheskogo sinteza metansul'fonovoj kisloty [Development of technological indices of electrochemical synthesis of methanesulphonic acid]. Proceedings of the Modern Electrochemical Technologies and Equipment – 2017 (Republic of Belarus, Minsk, November 28-30, 2017) Minsk: BGTU, pp. 321 – 325.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Хрипунова А.Л, Кудій Д.А., Україна, Харків
Ванзе Чжэн, Китай
Національний технічний університет «ХПІ»

Початковий етап отримання вищої освіти іноземними громадянами в Україні який пов'язаний з навчанням студентів на підготовчому відділенні, має певні особливості. На цьому етапі, в перше чергу, студенти повинні вивчити нову, незнайому для них мову. Крім того їм необхідно опанувати початкові ві-

домості з професійних дисциплін, при вивченні яких студенти продовжують удосконалювати усну речову підготовку на не рідній для нього мові. Необхідно також мати на увазі, що студенти які навчаються на підготовчому відділенні за віком є дорослими людьми, тому викладачеві, слід враховувати їхній життєвий досвід, вікові особливості розумового розвитку. Ці особливості навчання обумовлюють необхідність активізації процесу навчання за допомогою певних засобів і методів.

До засобів, які стимулюють навчальну діяльність відносяться ігрові методи. Під грою в педагогіці розуміють спеціально організовану навчально-пізнавальну діяльність, у якій набуваються знання, формуються уміння та навички, розвиваються професійно-значущі якості особистості. Ігрові технології за цільовими орієнтаціями поділяються на дидактичні, виховні, розвивальні, соціалізуючі; за характером педагогічного процесу – на навчальні, тренінгові, контролюючі, пізнавальні, творчі, комунікативні, виховні, розвивальні, продуктивні, профорієнтаційні; за ігровою методикою – на предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, драматизації. Слід зазначити, що ігрові технології, які спрямовані на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, доцільно використовувати для активізації навчальної діяльності студентів. Ігрові технології виконують наступні функції: розвивальну (розвиток уваги та інші психологічні якості); спонукальну (викликати інтерес); релаксаційну (знімає емоційне напруження під час інтенсивного навчання); комунікативну (засвоєння елементів культури спілкування); корекційну (внесення позитивних змін у структуру особистості); розважальну (отримувати задоволення).

Ігри дорослих людей штучні за своєю природою. Вони є продуктом творчості людини. Саме у грі завдяки її умовності в найбільшому ступені забезпечується можливість послабити надмірний тиск на людину, раніше накопиченого досвіду, дати простір фантазії, інтуїції. Ігри передбачають засвоєння учасниками системи правил і умов, способів та прийомів, навчально-пізнавальної діяльності. Особливо ефективним є впровадження ігрових технологій у процесі навчання іноземних студентів, оскільки ця робота на початковому етапі навчання у ВУЗі сприяє полегшенню адаптаційного синдрому студентів при включенні їх у незнайоме мовне середовище, нерідну культуру. Тому найчастіше на заняттях запроваджують рольову гру з відтворенням моделі конкретних побутових ситуацій. Саме запровадженням рольових ігор може вирішуватись і проблема диференційного підходу до ступеня підготовки студента, враховуючи його культуру. Протягом гри забезпечується висока ступень активності всіх її учасників динамічність дії і явищ у грі, включення емоційного стану в діяльність, яка призводить до активізації пізнавального інтересу, як головного мотиву навчально-пізнавальної діяльності. У зв'язку з цим ігрова діяльність на заняттях з іноземними студентами забезпечує розвиток особистості в плані розумового, морального, естетичного виховання, цілеспрямованого вдосконалення здібностей кожного граючого, формування уяви, суджень, придбання способів пізнавальної діяльності в сполученні із придбанням знань і дієвим їх освоєнням у ході рольового спілкування.

У процесі навчання з іноземними студентами також використовуються дидактичні і ділові ігри. Дидактична гра представляє собою імітацію реальних ситуацій спрямованих на досягненнями дидактичних цілей навчально-пізнавального процесу. Частіше дидактичну гру проводять після вивченого нового матеріалу, де передбачають засвоєння учасниками системи правил і умов, способів і прийомів, де студент спирається на отриманні знання, що забезпечує практичне засвоєння програми з окремої навчальної теми будь-якої з дисциплін. Отже при використанні ділової гри викладач намагається вирішити задачу швидкого засвоєння студентами мови країни навчання, щоб допомогти соціалізації іноземних громадян. Ділова гра проводиться на більш розвинутому етапі навчання, вона є створенням ситуації вибору і прийняттям рішень, де її учасники повинні навчитись переживати і засвоювати нові функції, моделювати різні ситуації. Метою ділової ігри є досягнення в процесі взаємодії гравців результатів ланцюга рішень і дій, кожен з якого залежить від попереднього рішення. У навчанні іноземних студентів можливо поєднання дидактичних і ділових ігор.

Таким чином застосування ігрових форм у навчанні з іноземними студентами допомагає створити дружню атмосферу у навчальній групі, уникнути недоброзичливості між студентами, та сприяти прискоренню адаптації іноземних громадян в Україні.

Література

1. Гарбусевич С.А. От деловой игры к профессиональному творчеству: научно-метод. / С.А. Гарбусевич, Г.А. Зорин // Университетское. – 1989. – 123с.
2. Кларин М.В. Инновационные модели обучения в современной зарубежной педагогике / М.В. Кларин // Педагогика. – 1994. – № 5. – С. 42–49.
3. Оскаресон Б. Профессиональное образование и формирование личности специалиста : научно-метод. / Б. Оскаресон. – М., 2002. – С. 42–56.

СЕКЦИЯ №3
УЧЕБНИКИ И УЧЕБНЫЕ ПОСОБИЯ ДЛЯ ИНОСТРАНЦЕВ: ПРИНЦИПЫ СОЗДАНИЯ, СОДЕРЖАНИЕ, СТРУКТУРА

THE DEVELOPMENT OF HIGH-VOLTAGE TECHNIQUE IN NTU “KHPI”

Veselova N.V., Ojo Solomon, Vasylieva O.E.
National Technical University “KhPI”

Domestic development of high-voltage pulse technology is associated with in-violable scientific and technical ties with higher technical educational, branch and academic institutes. Among the Kharkiv scientific centers, actively engaged in the study and creation of high-voltage devices, it is worth noting the National Science Center "Kharkiv Physical-Technical Institute", the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", the Research and Design Institute "Lightning" NTU "KhPI". High voltage engineering and technique is an important scientific and technical field, but for a long time, scientific research on high-voltage equipment has had a closed topic. In 1933, the Research Laboratory High-Voltage and Department of High Disruptions was created [1, p. 55]. The work of the research laboratory of high-voltage was concentrated on several main areas: the study of the principles of operation of high - voltage power systems, lightning surges in power systems, the study of the protection of power lines, and so on. To conduct this kind of research, it became necessary to create special scientific devices - generators of pulse voltage, current and combined generators [2, p. 81]. Taking into account the considerable achievements in the field of high voltage engineering, the constant need to increase the staff of the research laboratory and the need to attract qualified staff, there was a need to train specialists in high voltage equipment directly in the walls of the KhPI. along with the electrification process, in most countries of the world there were electrical installations with tens of voltages, and then in hundreds of kV. The issue of isolation, electrical strength of materials and many other important tasks has been addressed to scientists around the world and to the employees of the NTU "KhPI"[3, p. 102]. The work of the developed research laboratory of high-voltage focused on pressing issues, such as the principles of operation of high-voltage power systems, lightning surges in power systems, the study of lightning protection of power lines and other. The creation of these and other articles of unique high-voltage installations became the basis for carrying out of important scientific researches in the field of technology and electrophysics of high voltage and other fields of science. Such achievements have found wide practical application in the domestic science and industry. The creation of impulse voltage and current generators, magnetic pulse units, high voltage impulse simulators allowed to expand the range of scientific and technical capabilities for domestic physicists. The results of these studies had a great influence on a number of areas of physics, medicine, defense technology and many other scientific areas.

Sources

1. Tolok V.T. Physics and Kharkiv / V.T. Tolok, V.S. Kogan, V.V. Vlasov // Kharkov: Timchenko, 2009.-408 p.
2. Ioffe A.F. About physics and physics. - L. : Science, 1977.-260 p.
3. Batygin Yu.V. Pulsed magnetic fields for advanced technologies.-2nd ed.,/ Yu.V. Batygin, V.I. Lavinsky, L.T. Khimenko // Kharkiv.- 2003.- 288p.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА З МАТЕМАТИКИ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПІДГОТОВЧИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ВНЗ

Волосюк М.А., Волосюк А.В., Україна, Харків,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Іноземні студенти підготовчих факультетів вищих навчальних закладів (ВНЗ) повинні оволодіти мовою навчання (українською, російською) в об'ємі, необхідному для успішного продовження навчання на першому курсі ВНЗ, а також повторити, систематизувати, доповнити отримані на батьківщині знання з ряду дисциплін з тим, щоб довести їх до рівня вимог програм для вступників до українських ВНЗ обраного профілю, розвинути загальнонавчальні вміння й навички самостійної роботи [1]. Розвиток цих умінь і навичок дозволить студенту вчитися на молодших курсах: читати навчальну й наукову літературу, слухати лекції, брати участь у роботі практичних і семінарських занять, наукових конференцій тощо.

Специфіка сучасного етапу освіти полягає в тому, що із-за інформатизації суспільства в цілому, у ВНЗ вже на перших курсах спостерігається посилення аудіовізуального сприйняття матеріалу, робота з цифровими (електронними) носіями інформації. В зв'язку з цим в підручнику/посібнику для довузівської підготовки іноземних громадян повинна зростати частка завдань з розвитку комунікативних умінь і навичок [2]. Крім того, неоднорідність іноземного контингенту за рівнем базової підготовки призводить до необхідності, разом з повторенням і систематизацією спеціального навчального матеріалу на мові навчання, здійснювати усунення прогалин в базових знаннях, унаслідок чого в посібнику повинна зростати частка різнорівневих предметних завдань, зокрема тих, що відводяться на самостійну роботу студентів.

Традиційно мовленнєва діяльність підрозділяється на 4 види: аудіювання (усна форма, сприйняття), мовлення (усна форма, відтворення), читання (письмова форма, сприйняття), письмова мова (письмова форма, відтворення). Робота за даними видами мовленнєвої діяльності повинна здійснюватися у певній послідовності в рамках заняття або циклу занять. У рамках будь-якої теми лексико-граматичний матеріал у посібнику повинен бути представлений в усіх видах мовленнєвої діяльності. Відбір лексичного й граматичного мінімуму, послідовність викладення матеріалу визначається ступенем його необхідності для виконання того або іншого комунікативного завдання [3]. Вправи, пропоновані іноземним студентам, мають містити алгоритми керування (систему завдань зі

зворотним зв'язком) і алгоритми функціонування (зразки предметних і мовленнєвих дій).

Посібник повинен використовуватися як засіб організації аудиторної і самостійної позааудиторної роботи студентів-іноземців і мати пропедевтичний характер – враховувати специфіку програм дисциплін математичного циклу першого курсу ВНЗ і орієнтуватися на певний профіль професійної підготовки, яку прийнято розглядати як початковий рівень професійної освіти [4, 5]. Він має базуватися на чіткій та послідовній міжпредметній координації у викладанні природничо-наукових дисциплін і української (російської) мови. Матеріал треба структурувати так, щоб вироблення певних навичок і умінь було в значній мірі алгоритмизовано. Кожен розділ посібника має складатися з окремих логічно завершених тем, що дасть можливість здійснювати якісне узагальнення і систематизацію матеріалу, а також моніторинг навченості студентів з певної теми розділу. Матеріал кожної теми можна умовно поділити на три блоки – передтекстовий, текстовий і післятекстовий. Посібник має містити предметний (ілюстрації, схеми, таблиці, рисунки), комунікативний (словники, тематичні тексти, діалоги), тренажерний (вправи, завдання, тести), довідковий матеріал і бути у складі навчально-методичного комплексу з дисципліни. Структура посібника має дозволяти студентам у разі пропуску аудиторних занять набувати знань і вмінь з математики самостійно. Посібник має містити навчальний словник математичної лексики і термінології мовами-посередниками, що також дасть можливість студенту-іноземцю почувати себе більш впевнено в новому освітньому середовищі.

Математика є базою і мовою багатьох технічних дисциплін, тому оволодіння іноземними абітурієнтами відповідною предметно-орієнтованою комунікативною компетенцією і предметними знаннями за допомогою комунікативно-орієнтованого посібника дозволить їм успішно продовжити навчання на першому і подальших курсах технічних ВНЗ.

Література

1. Волосяк М.А., Проценко О.М. Роль довузівського етапу навчання іноземних студентів у рамках фундаментальної підготовки майбутніх інженерів / Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. унів. ім. Григорія Сковороди». – Вип. 37 (3), том II (22). – К.: Гнозис, 2017, С. 428–435

2. Волосяк М.А., Проценко О.М., Герасименко В.В. Освітні пріоритети в системному процесі підготовки майбутнього інженера / Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – Тем. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – Вип. 21. – Кн. 3. – Том III (77). – К.: Гнозис, 2017, С. 197–206.

3. Волосяк М.А., Бешенцева О.А., Проценко О.М. Концепція безперервності та спадкоємності при природничонауковій та математичній підготовці іноземних студентів до навчання у ВНЗ / Science without borders – 2017 : Materials of the XIII Intern. scient. and pract. Conf., 30 March – 07 April, 2017, Sheffield, England. – Sheffield : Science and Education LTD, Vol.4 : Pedagogical sciences, 2017. – P.16-23.

4. Кулик А.П., Волосяк М.А. Математика: пропедевтический курс: учебное пособие для иностранных студентов высших учебных заведений. – Х.:

ХНАДУ, 2012. – 206 с.

5. Волосюк М.А., Кулик О.П. Методологія створення підручника математики для іноземних студентів підготовчих факультетів вищих навчальних закладів / Наукові записки: зб. наук. статей. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманов, 2014. – Вип. 118. – С. 48–54.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ПРОЗА СЕРЕБРЯНОГО ВЕКА И РУССКОГО ЗАРУБЕЖЬЯ: УЧЕБНЫЙ АНАЛИЗ ТЕКСТА: УЧЕБНОЕ ПОСОБИЕ ДЛЯ ИНОСТРАННЫХ УЧАЩИХСЯ

Гомон А. М., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Художественная литература всегда была основной формой выражения русской культуры. Литература Серебряного века и русского зарубежья, став доступной в полном объеме в конце 80-х – начале 90-х годов, в настоящее время превратилась в предмет внимательного чтения и изучения. Иностранцам, изучающим русский язык, практически не известны имена крупных писателей Серебряного века и зарубежья, очень редко – отдельные произведения в переводе, и это объясняет их желание познакомиться с подлинниками.

Данное пособие носит учебно-научный характер. Мы исходим из того, что в основе методической интерпретации должно лежать научное исследование текстов, используемых в процессе обучения [1; 3]. Для учебного анализа отобраны произведения разных жанров писателей Серебряного века и зарубежья: рассказы, отрывки из повестей и романов Б. Зайцева, И. Шмелева, Л. Андреева, Ф. Сологуба, В. Набокова, Г. Газданова, Б. Поплавского, автобиографическая проза, мемуары, дневники, письма И. Бунина, Г. Иванова, С. Волконского, М. Цветаевой. В основу пособия положен монографический принцип: каждая глава посвящена одному автору, она включает краткие биографические сведения, текст рассказа, очерка или отрывка из произведения, его анализ и систему вопросов и заданий по содержанию текста.

Учебный анализ производится в несколько этапов. Первым шагом является ознакомление с текстовым содержанием, т.е. представленными событиями и участвующими в них героями. Для иностранных учащихся это важный этап, состоящий в устранении трудностей чтения и в формировании и развитии «навыков самостоятельного чтения художественной литературы» [2, с.5]. Пособие предназначено иностранным учащимся с достаточно высоким уровнем владения русским языком, поэтому начальный этап работы с текстом предполагает проверку того, насколько понято общее содержание. С этой целью предлагаются вопросы и задания, чтобы выделить наиболее важные компоненты составляющих содержание событий. Эта часть снабжена лингвострановедческим комментарием («Реалии первой четверти XX века», «Реалии русской культуры», «Мифологические образы», «Фольклорные и исторические образы и т. п.).

Следующий шаг состоит в постижении образно-изобразительного слоя текста. Здесь приобретает особую значимость детализация повествования, описание цвета, звука, ощущения, смысловое напряжение фразы, значение всех речевых компонентов текста и связей между ними. Все это становится предметом учебного анализа, позволяющего увидеть весь спектр изображенной действительности и связанные с ней эмоциональные состояния героев. Этот шаг существенно расширяет представление о логико-информативном содержании текста, сопрягая его с эмоциональной сферой. На этом этапе рассматриваются особые значения языковых единиц, обусловленные художественным контекстом, которые, актуализируют в речевой структуре детали, формирующие смысловое содержание произведения.

Актуализированные языковые средства становятся носителями ведущих смыслов текста, составляющими его смысловой структуры, так как актуализация согласуется с целевыми установками повествователя. Соединяя основные смысловые линии текста, она осуществляет связь между автором, повествователем, героем и читателем. Наблюдение за развертыванием текстового содержания составляет задачу завершающего этапа учебного анализа текста, позволяя выйти из области содержания в сферу смысла художественного произведения.

Главная задача данного пособия состоит в проведении учебного анализа, способствующего развитию навыков чтения художественных текстов иностранными учащимися. Данное пособие позволит всем, изучающим русский язык на продвинутом этапе, существенно расширить возможности читать и понимать русскую литературу Серебряного века и зарубежья, а также оценить ее вклад в европейскую и мировую культуры.

Литература

1. Анализ художественного текста (Русская литература XX века: 20-е годы). – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1997. – 328 с.
2. Кулибина Н. В. Читаем стихи русских поэтов. - СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1999. – 208 с.
3. Художественный текст: структура, язык, стиль. - СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1993. – 320 с.

ДИЕЛЕКТРИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ГЛИБИНИ ВИЛУЧЕННЯ ДИСТИЛЯТНИХ ФРАКЦІЙ НА УСТАНОВКАХ ПЕРВИННОЇ ПЕРЕРОБКИ НАФТИ

Григоров А.Б., Тульська А.Г., Сабуров А., Україна, Харків
Національний технічний університет «ХПІ»

Представлена система оперативного визначення глибини вилучення дистиллятних фракцій на установках первинної переробки нафти, яка складається з датчиків та вузла обробки інформації. Робота системи базується на порівнянні значення діелектричної проникності отриманих фракцій з даними, що зберіга-

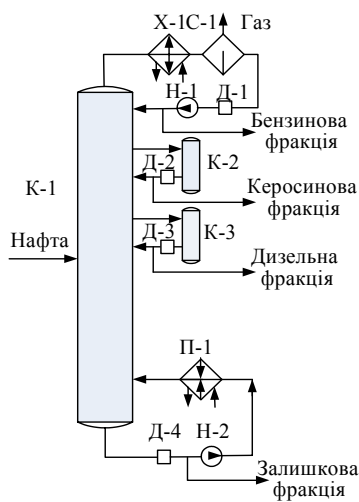

Рис.1. Схема розташування датчиків: К-1 – К-3 – колони; Н-1, Н-2 – насоси; С-1 – сепаратор;

ються у системі, як еталонні. У разі невідповідності даних система буде сигналізувати оператору про порушення технологічного процесу.

Ключові слова: діелектрична проникність; фракція; глибина вилучення фракцій; датчик; колона.

Однією з основних проблем у практиці нафтопереробки є низька чіткість поділу отриманих фракцій за температурами кипіння, що в значній мірі зумовлює зниження рівня якості продуктів, і в остаточному рахунку негативно впливає на ефективність роботи установок первинної переробки нафти [1, стор.37]. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити оперативну систему контролю температур кипіння фракцій, яка буде складатися з датчиків та вузлу обробки первинної інформації, яка надходить

від датчиків Д-1–Д-4, що встановлені на основній колоні К-1, та буде включена у загальну систему АСУ ТП установки (див. рис. 1).

У принцип роботи датчиків може бути закладені вимірювання електричної ємності фракцій з подальшим розрахунком відносної діелектричної проникності (ϵ) та визначенням температур початку ($t_{\text{пк}}$) та кінця ($t_{\text{кк}}$) кипіння фракцій враховуючи, що $\epsilon = f(t_{\text{пк}}; t_{\text{кк}})$.

Для вузьких фракцій, отриманих з нафти, встановлено, що (ϵ) збільшується зі збільшенням температури кипіння фракцій [2, стор.], отже буде справедливим наступне співвідношення:

$$\epsilon_{\text{БФ}} < \epsilon_{\text{КФ}} < \epsilon_{\text{ДФ}} < \epsilon_{\text{ЗФ}} \quad (1)$$

де $\epsilon_{\text{БФ}}$ – діелектрична проникність бензинової фракції; $\epsilon_{\text{КФ}}$ – діелектрична проникність керосинової фракції; $\epsilon_{\text{ДФ}}$ – діелектрична проникність дизельної фракції; $\epsilon_{\text{ЗФ}}$ – діелектрична проникність залишкової фракції.

Для реалізації даного методу необхідно визначити величину (ϵ) для усіх вузьких фракцій, що отримують на установці, та створити банк даних. Як тільки буде змінюватися величина ($t_{\text{пк}}$) та ($t_{\text{кк}}$), буде змінюватися і величина (ϵ) вузьких фракцій. Система буде порівнювати отриманні значення величини (ϵ) з даними, що зберігаються у системі. При визначені невідповідності даних система буде сигналізувати оператору про порушення технологічного процесу та необхідність корегування технологічних параметрів.

Література

1. Розенберг Л.С. Повышение эффективности работы установки первичной переработки нефти с помощью системы усовершенствованного управления / Л.С. Розенберг, К.Б. Рудяк, В.Б. Исаев, А.А. Лебединский, В.М. Дозорцев, А.В. Антонов // Промышленные АСУ и контроллеры. – 2007. – № 2. – С 6–12.
2. Балакирев В. А. Микроволновые методы интенсификации добычи нефти / В.А. Балакирев, Г.В. Сотников, Ю.В. Ткач, Т.Ю. Яценко // Электромагнитные явления. – 2001. – № 2 (6). – Т.2. – С. 255–288.

РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВИБОРУ ПОСТАЧАЛЬНИКА НА СЕРВІСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Массенго-Каї Густ Еліот Фелмас
Національний технічний університет «ХПІ»

В умовах сучасної економіки ведення бізнесу неможливо без використання сучасної офісної техніки. На ринку сервісного обслуговування існує багато фірм, які надають різноманітний спектр послуг. Сервіс – це специфічна область діяльності, основною продукцією якої є виробництво послуг [1, с. 172]. Від якості надання послуги залежить попит на неї. Для збереження та підвищення конкурентоспроможності сервісна компанія повинна навчитися планувати свою діяльність таким чином, щоб забезпечити надання якісних послуг. Важливою складовою діяльності сервісного підприємства з обслуговування офісної техніки є вибір постачальників запасних частин та матеріалів.

Придбання запасних частин здійснюється згідно вимог, що надходять до відділу постачання промислових майстрів; співробітники відділу здійснюють інвентаризацію замовлених деталей на власному складі. Пошук і придбання необхідних деталей для проведення ремонту обладнання здійснюються у разі їх відсутності. Перед прийняттям рішення про закупівлю проводиться дослідження багатьох параметрів запасних частин і матеріалів: ціни, якості, доставки.

Таким чином, задача вибору постачальника є задачею з високими ставками і майбутніми стохастичними наслідками. В більшості організацій незалежно від форми власності прийняття рішень здійснюється колективно.

Прийняття рішень може розглядатися як вибір однієї альтернативи серед безлічі альтернатив. Рішення, можливо, буде потрібно прийняти на основі не одного критерію, а множин критеріїв. Для цього потрібна оцінити різні критерії та альтернативи на основі кожного критерію, а потім провести агрегування цих оцінок для досягнення відносного ранжирування альтернатив. Проблема ще більше ускладнюється, коли є кілька експертів, думки яких повинні бути включені в процес прийняття рішень. При цьому відсутня адекватна кількісна інформація, яка призводить до залежності від інтуїції, досвіду та судження експертів.

Для вирішення описаної проблемної ситуації запропоновано використовувати метод аналізу ієрархій, основними етапами якого є: 1) структуризація проблеми у вигляді ієрархії; 2) визначення локальних пріоритетів (критеріїв) та оцінювання кожної з альтернатив (елементи задачі порівнюються попарно відповідно до їх впливу на загальну для них характеристику; 3) побудова матриці попарних порівнянь на основі принципу дискримінації і порівнюваності суджень; 4) визначення параметрів матриці пріоритетів; 5) узгодженість локальних пріоритетів; 6) складання матриць попарних порівнянь за варіантами за кожним елементом квадратної матриці; 7) визначення глобальних (загальних) пріоритетів [2, с. 98].

Розроблене програмне забезпечення для вибору постачальника призначене для використання в підрозділах підприємства, що виконує планові запаси

витратних матеріалів та запасних частин та дозволяє оцінювати постачальників певних видів ресурсів на основі експертних оцінок. Користувачами ПЗ є аналітик, адміністратор сервісного центру та експерт.

Для організації віддаленого доступу експертів програмного забезпечення було обрано трирівневу архітектуру, у якій логіка та база даних виносяться на окремі рівні, а клієнтська частина відповідає тільки за відображення даних і діалог з користувачем [3, с. 58]. Таким чином, існує три окремих рівні: рівень подання (Presentation); рівень логіки ПЗ (Application logic) – задачі й правила управління процесом; рівень даних (Storage) – механізм постійного зберігання даних. У розробленій програмі в якості клієнта виступає додаток інтерфейсу з інтерфейсом користувача, що використовує експерт для заповнення експертних даних. Умови опитування й оцінювані показники, визначені аналітиком, передаються із сервера після запиту клієнта при наявності відповідних прав. Взаємодія з сервером здійснюється через ресурси комп'ютерної мережі Інтернет.

Сервером додатків виступає програмний додаток, що використовує аналітик, на якому знаходиться вся бізнес-логіка процесу вибору постачальника. За допомогою сервера аналітик одержує готові результати опитувань (експертні дані), обробляє їх і одержує відповідний результат. Для більш доступної та простої роботи, сервер також має користувальницький інтерфейс.

Як сховище даних виступає база даних для зберігання даних про експертів, експертні оцінки, результати обробки, оцінювані показники, характеристики. Працездатність розробленого програмного додатка була підтверджена на контрольному прикладі. Таким чином, використання розробленого програмного забезпечення для вибору постачальників на сервісному підприємстві підвищує ефективність та якість послуг.

Література

1. Чередниченко О. Ю. Разработка имитационной модели процесса сервисного обслуживания офисной техники / О. Ю. Чередниченко, Д. Л. Орловський, Є. Е. Рубин, Г. О. Чередниченко // Вестник Национального технического университета «Харьковский политехнический институт». – Харьков : НТУ «ХПИ». – 2006. – № 39.

2. Саати Т. Принятие решения. Метод анализа иерархий / Т. Саати. – Москва : Радио и связь, 1993. – 320 с.

3. Вендоров А.М. Современные технологии создания программного обеспечения. Обзор. – Jet Info Online , # 4/2004. – С.57-77.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИАЛЕКТИЧЕСКОГО ПОДХОДА ПРИ СОЗДАНИИ ПОСОБИЙ ПО ПРОФОРИЕНТАЦИИ ДЛЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ НА ПРИМЕРЕ СПРАВОЧНО-МЕТОДИЧЕСКОГО ПОСОБИЯ «МОЙ ВЫБОР – НТУ «ХПИ»

Соловьева Л.В., Ралитная И.А., Украина, Харьков
Национально-технический университет «ХПИ»

Профориентационная работа с иностранными студентами на ФМО имеет

свою специфику и должна учитывать три аспекта: лингвистический, информационный и временной. Последний обуславливает использование диалектического подхода к ее организации и анализу практических наработок.

Разработанное авторами справочно-методическое пособие «Мой выбор – НТУ «ХПИ» [2], призванное в доступной и адаптированной форме с акцентом на визуализацию и системность информировать студентов-иностранцев о структуре и многообразии образовательных услуг нашего вуза, было эффективно апробировано в течении двух лет.

Проанализируем создание и апробацию данного пособия, опираясь на следующие дидактические и диалектические принципы [1]: 1) *принцип научности*, который проявляется в особенностях подачи и описании специальностей, а также структурных подразделений НТУ «ХПИ» средствами визуализации и облегчения поиска (схемы, таблицы, предметный указатель); 2) *принцип проверяемости практикой*, связанный с предыдущим и ориентированный на практическую значимость данного пособия; 3) *принцип движения и развития*, благодаря которому всегда учитываются структурные изменения вуза на момент написания пособия и даже перед самым его изданием; 4) *принцип противоречия*, заключающийся в невозможности создания универсального инструмента профориентации (в данном случае, пособия) на все времена в условиях временных изменений, и как следствие необходимость наличия такого инструмента на определенный фиксированный отрезок времени; 5) *взаимодополняющие друг друга принципы взаимодействия и целостности*, которые демонстрируют разнообразие и многовариантность связей внутри вуза как открытой системы; 6) *принцип относительности*, который заключается в понимании актуальности проделанной работы в рамках определенного временного периода.

В результате проведенного анализа можно сделать вывод о том, что целесообразно, взяв за основу проверенную временем цельную структуру с соответствующими коррективами в контексте объективно меняющихся реалий конкретного вуза, сделать издание подобного пособия периодическим.

Литература

1. Учебно-методический комплекс по курсу "Исследование систем управления" / Автор-составитель И.В. Королев.- Нижний Новгород: НКИ, 2000.-48 с.
2. Мой выбор НТУ «ХПИ» – 2016: справочно-методическое пособие для иностранных студентов / Л.В. Соловьёва, И.А. Ралитная. – Х. : Издательство «Лидер», 2016. – 240 с.

ОЦЕНКА ВНУТРЕННИХ ПЕРЕНАПРЯЖЕНИЙ

Тапешкина А.Н., Пиротти А.Е., Украина, Харьков
Национальный технический университет «ХПИ»

Внутренние перенапряжения обычно проявляются в виде колебаний. Всякая электрическая система обладает колебательными свойствами, однако в нормальном режиме работы эти колебательные свойства обычно не проявляют-

ся. Колебательные свойства электрической системы, могущие вызвать появление перенапряжений, проявляются при нарушении баланса между генерируемой и поглощаемой энергией. Причиной нарушения баланса может явиться внезапное отключение элементов, способных поглощать энергию (активной нагрузки, сосредоточенных и распределенных сопротивлений и проводимостей схемы) [1, с. 23]. Если параметры колебательного контура соответствуют резонансным или близки к ним, то возникают резонансные перенапряжения - перенапряжения установившегося режима. В системе с элементами, имеющими линейные характеристики может возникнуть линейный резонанс. Если же элементы электрической сети имеют нелинейный характер (ненагруженные трансформаторы, реакторы), то возникает нелинейный феррорезонанс. Резонансным перенапряжениям предшествует переходный режим - коммутационные перенапряжения. В том случае, если условия в колебательном контуре электрической сети далеки от резонансных, то внутренние перенапряжения при коммутациях имеют только переходный характер, т.е. являются коммутационными [2, с. 15]. Внутренние перенапряжения характеризуются формой кривой перенапряжения, позволяющей определить воздействия на изоляцию и состав оборудования электрической сети, подверженного действию данного вида перенапряжения.

Перечисленные характеристики имеют большой статистический разброс, так как их значения зависят от большого числа факторов, в том числе имеющих случайный характер. Величины, численно характеризующие внутренние перенапряжения, оказываются зависимыми от ряда случайных обстоятельств: от схемы сети, ее режима, ее параметров, от наличия средств борьбы с перенапряжениями и эффективности этих средств, а также от некоторых других факторов [3, с. 21]. Поэтому количественные характеристики внутренних перенапряжений оказываются величинами случайными, требующими при их рассмотрении привлечения методов математической статистики.

Литература

1. Поспелов Г.Е. Электрические сети и системы. Проектирование. / Г.Е. Поспелов, В.Т. Федин. – Мн. Вышш. шк. – 1988.
2. Нормы технологического проектирования воздушных линий электропередачи 0.38-750 кВ. Провода линий электропередачи 35-750кВ. ГКД Минэнерго Украины. – К. 1994.
3. Данилин А.Н. О диагностике аппаратов защиты электрооборудования от грозных и внутренних перенапряжений. / А.Н. Данилин // Изв. РАН. Энергетика. – 2001. .– № 1.

РАЗРАБОТКА И ВНЕДРЕНИЕ ПОСОБИЯ «АДАПТАЦИОННЫЙ КУРС РУССКОГО ЯЗЫКА» ДЛЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ (АНГЛИЙСКАЯ ФОРМА ОБУЧЕНИЯ)

Терещенко Л.Я., Украина, Харьков,
Национальный технический университет «ХПИ»

В Национальном техническом университете «Харьковский политехнический институт» (НТУ «ХПИ») ежегодно увеличивается контингент иностранных студентов, получающих образование на английском языке, среди которых студенты, окончившие подготовительный факультет и владеющие русским языком, и студенты без предварительной языковой подготовки.

С появлением таких студентов изменились цели изучения русского языка и сузились сферы его функционирования. В связи с этим кафедрой украинского, русского языков и прикладной лингвистики основных факультетов была пересмотрена система обучения русскому языку с учетом новых целей и количества часов, выделяемых на изучение русского языка (8 часов в неделю на первом курсе, 6 часов в неделю на втором курсе, 4 часа в неделю на третьем курсе).

Для студентов без предварительной языковой подготовки вводится «Социально-адаптационный базовый курс», который поможет им решать адаптационные проблемы – языковые, бытовые, социокультурные. Для методического обеспечения этого курса в настоящее время на кафедре ведется работа над созданием нового учебного пособия по русскому языку «Социально-адаптационный курс» для контингента иностранных студентов, обучающихся на английском языке. Пособие должно быть моделью реальной коммуникации, поэтому «в нем необходимо отразить ее основные особенности, основные трудности, с которыми может встретиться наш студент» [2; 154].

В настоящее время на кафедре ведется работа над первой частью пособия «Адаптационный курс для начального этапа», рассчитанный приблизительно на 30 часов, который не предполагает обучение чтению, письму и грамматике. На уроке будут использоваться только навыки говорения и аудирования, потому что «сначала нужно научить иностранца понимать иноязычную речь на слух, затем говорить и только потом – читать и писать» [1; 98].

Иностранцы обучаются коммуникации на русском языке в рамках определенного круга тем и ситуаций в сфере повседневного общения («Знакомство», «Университет», «Общежитие», «Буфет», «В поликлинике» и др.). Обучение происходит в языковой среде, поэтому студенты имеют возможность сразу использовать полученные знания. Адаптационный курс должен дать студентам набор фраз, которые они смогут использовать в повседневном общении, т.е. должен помочь им овладеть минимальными речевыми навыками, необходимыми для языковой и бытовой адаптации в первое время пребывания в иноязычной среде.

В подготовке учебного материала авторы опираются на опыт обучения иностранных студентов на подготовительном факультете в Московском автомобильно-дорожном государственном техническом университете (ранее МАДИ), а также на собственный опыт работы со студентами без предварительной языковой подготовки и на опыт работы на подготовительном факультете.

Литература

1. Кожевникова М.Н. Адаптационный курс русского языка для иностранных учащихся подготовительного факультета // Русский язык за рубежом. – 2013. – №4.

2. Ушакова Н.И. Модель учебника по языку обучения для иностранных студентов высших учебных заведений Украины // Международная научно-методическая конференция «Реализация традиционных методов и поиск инноваций в процессе подготовки иностранных студентов в современном высшем учебном заведении, Харьков – 2008.

УГЛЕРОД – ОСНОВА ПЕРСПЕКТИВНЫХ МАТЕРИАЛОВ

Хаснаа Монтассир, Дроздов А.Н., Украина, Харьков
Национальный технический университет "ХПИ"

Способность атомов углерода к гибридизации внешних электронов в нескольких формах (sp^3 , sp^2 , sp^1) с разным видом и пространственной ориентацией химических связей приводит к разнообразию типов структур углерода с резко отличающимися свойствами. Кроме хорошо известных аллотропий углерода: алмаза (sp^3), графита (sp^2), и карбина (sp^1) существуют разнообразные аморфные формы с преобладанием того или иного вида гибридизации. Открытие фуллеренов в 1985 году (Роберт Кёрл, Харольд Крото, Ричард Смолли, Хис и О'Брайен [1,2]) ознаменовало начало современного этапа развития представлений об аллотропии углерода. Именно благодаря фуллеренам и нанотрубкам об углероде снова заговорили как о материале будущего. В последующие годы синтезировано и предсказано огромное разнообразие наноразмерных форм углерода, часто называемых наноуглеродом (НУ). К ним относят наноалмазы и наноструктуры на их основе, нанографиты и полые наноструктуры, построенные из свернутых графеновых плоскостей (только шестиугольники) либо с искривленной геометрией, благодаря локальному искривлению, введенному присутствием гептагонов и пентагонов.

Наиболее перспективными направлениями использования углеродных материалов являются наноэлектроника и композитные материалы. В электронике в целом наблюдается тенденция к переходу на углеродную основу. Это объясняется в основном тремя причинами: широкой распространенностью углерода на Земле, относительной простотой получения углеродных покрытий на больших площадях и возможностью на основе углерода создания любого типа проводимости (от диэлектрического до сверхпроводящего). Малая атомная масса углерода в сочетании с прочными силами межатомного взаимодействия в углеродных материалах (большое содержание ковалентносвязанных атомов) определяют высокие удельные прочностные характеристики углеродсодержащих композитных материалов.

Развитие технологий синтеза композитных и комбинированных материалов, содержащих несколько аллотропных модификаций углерода и позволяющих однозначно задавать их структуру, элементный и фазовый состав, открывает широкие перспективы для использования углерода в различных областях науки и техники.

Литература

1. H.W. Kroto, J.R. Heath, S.C. O'Brien [at all]. C60: Buckminsterfullerene - Nature. – 1985. – Т. 318. – №. 6042. – С. 162-163.

2. Л.Н. Сидоров, М.А. Юровская, А.Я. Борщевский и др. Фуллерены: учебное пособие. - М.: Экзамен, 2005. – 688с.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК «КРАЇНОЗНАВСТВО» ЯК «УКРАЇНОЗНАВСТВО» ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Щербаков В.І., Україна, Харків
Національний технічний університет «ХПІ»

В наш час «Українознавство» виступає як обов'язковий предмет базового змісту освіти. Українознавство – це система наукових інтегрованих знань про Україну та світове українство як цілісність, як геополітичну реальність. Українознавство включає в себе країнознавство, історію, суспільство, природу, державність, мову, культуру, релігію.

Зміст та форми навчання українознавства в різних ланках освіти різні.

На факультеті міжнародної освіти Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» предмет «Українознавство» реалізується в навчальній дисципліні «Країнознавство», яку призначено для іноземних студентів початкового етапу навчання.

Курс «Країнознавство» є самостійною навчальною дисципліною та аспектом викладання російської/української мови, який передбачає, з одного боку, вдосконалення навичок читання, аудіювання, говоріння, письма, та, з іншого - розширення лексичного складу іноземних студентів з соціально-економічної, історичної, політичної та культурної тематики.

Країнознавство - це елективний курс, у якому здійснюється загальне ознайомлення іноземних студентів з географічним положенням, природними умовами, населенням, історією, культурою, освітою, наукою України.

Основним навчальним матеріалом з курсу «Країнознавство» є створений автором навчальний посібник для студентів-іноземців початкового етапу навчання, що базується на тематичному та хронологічному принципах. Під час створення даного посібника визначалася послідовність щодо подання тематичних блоків, а також завдання, що дозволяють уникати мовних труднощів сприйняття країнознавчої інформації та активізують базові знання іноземних студентів з російської/української мови.

Головна освітня та пізнавальна мета посібника «Країнознавство» – ознайомлення із сучасною незалежною Українською державою; з історичним шляхом України, що пройшов український народ; з традиціями, культурою, наукою, освітою та духовним життям українського народу [1, с. 3].

Посібник «Країнознавство» надає уявлення про Українську державу, її історію та сьогодення, про українців як про народ, який у складних історичних умовах зберіг свою самобутність, залишаючись активним учасником світового розвитку. Таким чином, предмет «Українознавство» повністю реалізується в

навчальному посібнику «Країнознавство». Іноземні студенти знайомляться з основними відомостями про Україну та український народ.

Література

1. Щербаков В.И. Страноведение: учеб. пособ. для студентов-иностранцев. – Х.: “Полосатая типография”, 2015. – 141 с.

АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АВТОРОВ

№	ФІО	Стр.	№	ФІО	Стр.
1	Актам А. El Chorbagi	56	34	Михайлова Т. В.	20
2	Ojo Solomon	60	35	Мох Дж.	7
3	Vasylieva O.E.	60	36	Нагайцева Н.И.	22
4	Veselova N.V.	60	37	Парамонова В.Ю.	24
5	Бабай Л.В.	3	38	Пересих Кармен	25
6	Ванзе Чжэн	57	39	Петрова Д.М.	50
7	Виктор И.В.	43	40	Пиротти А.Е.	68
8	Виктор О.М.	4, 35	41	Полянська І.В.	27
9	Волосюк А.В.	61	42	Ралитная И.А.	67
10	Волосюк М.А.	61	43	Романек Л.В.	29
11	Гаврылюк Ю.Р.	43	44	Романов Ю.А.	41
12	Гаєвська В.О.	49	45	Сабадырь Г.И.	31, 32
13	Гайворонская В.В.	5	46	Сабуров А.	64
14	Гарник Л.П.	7	47	Северин Н.В.	33, 35
15	Гомон А. М.	8, 63	48	Седойкина Т.Н.	24
16	Григоров А.Б.	64	49	Семенюк Л.М.	18
17	Грицюк В.Є.	10	50	Семяннікова Н. Л.	52
18	Гудзенко О.Ф.	10	51	Снегурова И.И.	7, 29
19	Данилевич С.Б.	44	52	Снегурова Т.А.	36
20	Дроздов А.Н.	71	53	Соловьева Л.В.	67
21	Дягілев В.Є.	10	54	Столярова Н.П.	54
22	Дяченко О.В.	12	55	Стремоухова И.В.	38
23	Квашина Т.С.	16, 25	56	Тапешкина А.Н.	38
24	Косенко Ю.Г.	14	57	Терещенко Л.Я.	39
25	Кочина В.В.	45	58	Тульська А.Г.	56, 64
26	Криволапова Е.В.	16	59	Хаснаа Монтассир	71
27	Кудій Д.А.	57	60	Хрипунова А.Л	57
28	Кудлай І.В.	18	61	Шапран Є.М.	7
29	Кучеренко О.Ф.	46	62	Шевченко В.Ф.	27
30	Лапузина Е.Н.	47	63	Шелестина М.Е.	40
31	Лисачук Л.Н.	47	64	Шнайт И.	41
32	Лисянська Г.В.	49	65	Шокуров А.В.	31, 32
33	Массенго-Кай Густ Еліот Фелмас	66	66	Щербаков В.І.	72

Для заметок

Тезисы международной
научно-методической конференции
**" Обучение иностранных студентов в высшей школе:
традиции и перспективы "**

посвященной 45-летию
создания Подготовительного факультета
для иностранных граждан НТУ «ХПИ»

Ответственный за выпуск Ю.Р.Гаврылюк

Тезисы публикуются в авторской редакции

